

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ ŠTÚDIUM

2013-2015

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Monika Papalová

Rizikové správanie u žiakov 1. stupňa základných a špeciálnych
škôl

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Zuzana Hadj Moussová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2013-2015

DIPLOMA THESIS

Monika Papalová

Risk behavior in first grade pupils of primary an special schools

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Zuzana Hadj Moussová

Prehlásenie

Prehlasujem, že moja diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej diplomovej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe 14.3. 2015

Monika Papalová.....

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcela vysloviť vrelé pod'akovanie svojej vedúcej diplomovej práce PhDr. Zuzane Hadj Moussovej, za jej odborné vedenie, za pomoc a užitočné rady pri realizácii diplomovej práce.

Anotácia

Diplomová práca sa zaoberá rizikovým správaním a poruchami správania na prvom stupni základných škôl. Je rozdelená na teoretickú a praktickú časť. V teoretickej časti máme štyri kapitoly.

V prvej kapitole sa zaoberáme základnými pojmami rizikového správania ako je problémové správanie, násilie, poruchy správania a agresia.

Druhá kapitola je venovaná faktorom, ktoré majú hlavnú príčinu vzniku rizikového správania. Poukazujeme na to, čo môže učiteľ zmeniť v prostredí školy a čo sám ovplyvniť nemôže.

Ťažiskom tretej kapitoly sú vymedzenia konkrétnych rizikových prejavov na prvom stupni základných škôl. Aké najčastejšie rizikové správanie je v triede mladšieho školského veku.

V štvrtej kapitole sme sa zamerali na hyperkinetické poruchy, ktoré ešte pred niekoľkými rokmi boli posudzované často u učiteľov hlavne v menších mestách ako nevychovanosť alebo nevhodné správanie sa počas vyučovania a prestávok.

V praktickej časti sme robili analýzu prieskumu rizikového správania na prvom stupni základných škôl.

Kľúčové slová:

učiteľ

žiak

rodič

násilie

agresia

poruchy správania

rizikové správanie

hyperkinetické poruchy

rušivé správanie

prevencia

Annotation

This thesis deals with risk behavior and behavioral disorders on the first stage of primary schools. It is divided into theoretical and practical part. In the theoretical part we have four chapters.

The first chapter deals with the basic concepts of risk behaviors such as behavioral problems, violence, behavioral and aggression.

The second chapter is devoted to factors that have a major cause of risky behavior. Points out that the teacher can change at school and what he can not influence.

The focus of the third chapter is the definition of specific risk expressions on the first level of primary schools. What are the most common risk behaviors in a class of younger school age.

In the fourth chapter we focus on attention deficit hyperactivity disorder, which a few years ago were often judged by teachers especially in smaller cities such as misbehavior or improper behavior during lessons and breaks.

In the practical part we did an analysis of survey of risk behavior in the first level of primary schools.

Key words:

teacher

pupil

parent

violence

aggression

behavioral disorders

risk behavior

hyperactivity disorder

disruptive behavior

prevention

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČASŤ	
1 RIZIKOVÉ SPRÁVANIE	11
1.1 Základné pojmy	11
1.1.1 Problémové správanie.....	11
1.1.2 Násilie	12
1.1.3 Poruchy správania	14
1.1.4 Agresia a agresivita	15
2 PREČO DIEŤA PREJAVUJE RIZIKOVÉ SPRÁVANIE	17
2.1 Biologické faktory	17
2.2 Psychické faktory	18
2.3 Sociálne faktory.....	19
2.4 Faktory, ktoré učiteľ môže zmeniť	20
2.4.1 Fyzické prostredie	20
2.4.2 Nekonzistentné napomenutie dieťaťa	21
2.4.3 Neprimerané očakávania rozvoja	21
2.4.4 Precitlivosť na podnet	22
2.5 Faktory, ktoré učiteľ nemôže ovplyvniť	22
2.5.1 Stresy dnešnej doby	22
2.5.2 Nedostatok citového prejavu a zmeny v rodine	22
2.5.3 Zlé stravovanie a zdravotné problémy.....	23
3 RIZIKOVÉ SPRÁVANIE ŽIAKOV NA PRVOM STUPNI	25
3.1 Agresívne a asociálne správanie	26
3.1.1 Udretie spolužiaka	26
3.1.2 Ublížovanie ostatným rôznymi spôsobmi	27
3.1.3 Požívanie nevhodných slov	27
3.1.4 Klamstvo	28
3.1.5 Krádeže	29
3.1.6 Neposlušnosť	29
3.2 Rušivé správanie.....	30
3.2.1 Narušovanie skupinových aktivít a nedisciplinovanosť	30
3.2.2 Bezcieľné pobehovanie po triede	31
3.2.3 Vykrikovanie počas vyučovania	32
4 HYPERKINETICKÉ PORUCHY	33
4.1 Základné prejavy ADD/ADHD	33
4.2 Príčiny vzniku ADD/ADHD	34
4.3 Diagnostické kritéria	34

4.4 Kritéria závažnosti.....	36
4.5 Vplyv ADHD na správanie dieťa.....	37
3.1.5 Komunikácia detí s ADD/ADHD	38
5 PREVENIA RIZIKOVÉHO SPRÁVANIA	40
5.1 Vzájomné pôsobenie medzi rodičmi a učiteľom.....	40
5.2 Vzájomné pôsobenie medzi učiteľom a školou.....	41
5.3 Spolupráca s odborníkmi	41
PRAKTICKÁ ČASŤ	
6 PRIESKUM	43
6.1 Ciele prieskumu	43
6.2 Hypotézy prieskumu	44
6.3 Použité metód a postupy	44
6.4 Prieskumná vzorka	45
6.5 Potvrdenie výsledkov a analýza údajov	46
6.6 Potvrdenie alebo vyvrátenie hypotéz	69
6.7 Odporúčania pre prax	69
ZÁVER	72
ZOZNAM POUŽITEJ SLOVENSKEJ A ČESKEJ LITERATÚRY	
ZOZNAM GRAFOV	76
ZOZNAM PRÍLOH	78

ÚVOD

V posledných rokoch je rizikové správanie jedným z najčastejších problémov v materských, základných a stredných školách. Rizikovým správaním sa nezaoberajú už len učitelia, ale aj výchovný a školský poradcovia, špeciálni pedagógovia, poradenský psychológovia. Učitelia sú denne svedkami rizikového správania žiakov, ktorí sa zameriavajú proti veciam v triede, na chodbách, na školských záchodoch, v telocvičniach, ale aj na spolužiakoch a často aj na vlastných kamarátoch.

Veľa krát, aj pri nevinných hrách zničia veci v triede alebo ublížia kamarátovi a nepociťujú ľútosť nad tým čo urobili. Pre žiakov teraz nie je žiadny problém používať nevhodné slová, posmievat' sa slabším spolužiakom, spolužiakom, ktorí žijú na dedinách a nie v mestách, alebo len za to ako vyzerajú. Bitie často berú ako formu hry, už len z pocitu nudy alebo skúseností z rodinného prostredia, z televízie, a počítačových hier a myslia si, že je to všetko v poriadku. Ak bijú deti, ktoré sú slabšie alebo majú iný handicap je to fyzické ubližovanie alebo často až týranie.

Dnes v televízii vidíme násilie už aj v čase, kedy by mal byť program určený pre deti. Deti v dnešnej dobe nevedia často rozlíšiť čo je správne a čo celkom správne nie je. Aj keď rodičia alebo učitelia sa snažia deťom vysvetliť, následky zlého správania, nie vždy to dieťa pochopí alebo si z toho niečo zoberie, pretože televízia a internet im dávajú iný smer pohľadu. Na internete sú bežne povolené stránky, kde si už aj sedem ročné dieťa vie nájsť alebo sa náhodou klikaním na stránkach dostane obsahu, ktorí tiež nie je vhodný ich veku. Väčšina počítačových hier, ktoré sú určené pre deti aj oveľa nižšieho veku, sú tematikou násilia a zabíjania.

Diplomová práca je rozdelená na dve hlavné časti, teoretickú časť a praktickú časť. Teoretická časť diplomovej práce je zameraná na vymedzenie hlavných pojmov rizikového správania a charakteristiku jednotlivých pojmov nevhodného správania detí na prvom stupni základných škôl, ktoré sme použili v našej práci.

V prvej kapitole sú vymedzené hlavné pojmy ako je problémové správanie, násilie, agresia a agresivita a poruchy správania.

Druhá kapitola teoretickej časti poukazuje na faktory, ktoré ovplyvňujú rizikové správanie detí už od narodenia. Rozobrali sme faktory, ktorým dokáže učiteľ zabrániť, pretože sa dajú ovplyvňovať počas vyučovania a prestávok v škole. Učiteľ niektorým veciam

v správaní detí nevie zabrániť, lebo sú v kompetencii druhých sociálnych skupín, ako je rodina, rovesnícka skupina.

Tretia kapitola teoretickej práce je zameraná na vybrané druhy rizikového správania, s ktorými sa učiteľ najčastejšie stretáva počas svojej učiteľskej praxe. Rizikové správanie sme rozdelili na agresívne a asociálne správanie, kde parí udretie spolužiaka, rôzne spôsoby ubližovania, používania nevhodných slov, klamstvo, krádež, neposlušnosť. Ďalej sa učiteľ často stretáva s rušivým správaním. Toto správanie často vyrušujú celú triedu.

Štvrtú kapitolu sme venovali hyperkinetickým poruchám. S týmto poruchovým správaním každým rokom stúpa počet detí na školách. Základné prejavy ADD/ADHD, aké sú príčiny vzniku, diagnostické kritéria a kritéria závažnosti rôznych typov ADHD. Aký má vplyv ADHD na správanie dieťaťa najmä v školskom prostredí. A ako majú hlavne dospelí komunikovať s dieťaťom, ktoré má hyperkinetickú poruchu.

V poslednej teoretickej kapitole sme sa venovali prevencii. Komunikácii rodičov detí s poruchou ADHD/ADD a učiteľom. Vzájomné pôsobenie medzi učiteľom a školou a na záver sme zhrnuli, kde môžu rodičia vyhľadať odbornú pomoc v prípade, že majú podozrenie na hyperkinetickú poruchu.

TEORETICKÁ ČASŤ

1 RIZIKOVÉ SPRÁVANIE

V prvej kapitole sa chceme zamerať na vymedzenie základných pojmov rizikového správania. Sú to pojmy, ktoré súvisia s našou diplomovou prácou a pomôžu nám lepšie pochopiť, čo to vlastne rizikové správanie je.

Už aj drobná nedisciplinovanosť v predškolskom veku a na začiatku školskej dochádzky môže postupne prerastať s vývinom dieťaťa až do závažnejších porúch správania a taktiež rizikového správania, ktoré môže dieťa až ohrozovať na živote.

1.1 Základné pojmy

V tejto kapitole sa budeme snažiť vysvetliť rozdiel medzi problémami v správaní a poruchou správania, čo je to násilie a aký je rozdiel medzi agresiou a agresivitou. Musíme rozlíšiť čo je len obyčajná neposlušnosť dieťaťa a čo poruchy správania.

1.1.1 Problémové správanie

Poruchy správania v širšom chápaní predstavujú neadaptívne formy správania jednotlivca. Pokiaľ nedochádza k prekročeniu týchto noriem, ale len k ich neprijatiu, je lepšie hovoriť o problémovom správaní resp. neprispôsobení, nie o poruchách správania. (Labáth, In: Vašek, 1995)

Rizikové správanie nie je vždy, iba poruchou správania. Veľmi často sa u dieťaťa prejavuje strach z určitej situácie a jeho reakcia na danú situáciu je nevhodné správanie, zhoršenie prospechu v škole, vzdorovitosť, dokonca môže prestať zo strachu chodiť do školy. Stačí, keď si dieťa nevšimajú rodičia alebo má problémy v škole so spolužiakmi a vtedy jeho nápadné zhoršenie v správaní je volanie o pomoc. Veľa krát sa stáva, že rodičia berú správanie svojho dieťaťa ľahkovážne a neriešia situáciu doma a ani v škole.

Aj Essa (2011) uvádza, že problémové správanie môže byť príčinou nedostatočnej lásky od rodičov, povrchná starostlivosť rodičov o dieťa, časté fyzické tresty, týranie alebo zanedbávanie a veľa ďalších faktorov, ktoré sú základom emočných alebo behaviorálnych deficitov.

Podľa Labátha (1995) je to široké spektrum maladaptívnych foriem správania:

- drobné priestupky voči disciplíne
- prejavy vzdoru
- nadmerná plachosť
- úzkosť
- vulgárne správanie
- agresívne správanie
- trestné činy.

V triedach základných a špeciálnych škôl sa často stretávame s najrôznejšími prejavmi správania. Každé dieťa si vytvára spôsob reakcie na to, čo sa okolo neho deje. Väčšina z týchto rôznych foriem správania je „vhodná“ a ďalej sa rozvíjajú tým, keď dospelý prejaví súhlas s takýmto správaním.

Niektoré prejavy sú naopak veľmi problémové. V triede môžu byť deti, ktoré ostatné bijú, deti, ktoré stále vyrušujú, deti, ktoré majú problém s komunikáciou.. Je dôležité naučiť deti vhodného správania a problémového ich zbaviť. (Essa, 2011)

1.1.2 Násilie

„Či si to priznáme alebo nie násilie ako model prípustného správania je súčasťou výchovného posolstva, ktoré spoločnosť ako celok odkazuje mladej generácii. Násilie, ktoré sa na deti valí z televízie, nemá len dôsledok, že sa deti učia novým formám násilného konania. Omnoho deštruktívnejší vplyv ma to, že nespravodlivosť, porušovanie práv a násilie sa ponúka ako štandard, ako niečo čo je normou, ku ktorej sa treba prispôbiť.“ (Gajdošová a kolektív, 2005, s. 31)

Čoraz častejšie zostáva bez povšimnutia porušovanie školského poriadku, vulgárne výrazy a slovník žiakov, urážky učiteľov, zdanlivo malicherné krádeže desiaty spolužiakov,

posmechy. (Ondrejko, (ed.), Brezák, Lubelcová, Vlčková, 2000) Dieťa môže byť páchateľom i obeťou alebo svedkom priameho násillia nielen vo svojej rodine, v škole, ale aj detskom na ihrisku. Drobné agresívne akty – bitie, hryzenie, strkanie sú bežné už medzi batol'atami na ihrisku či v jasliach a ich miera narastá v predškolskom a školskom veku. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

- Násillie sa môže stupňovať, narastať, alebo naopak, dočasne môže dochádzať k minimalizácii násillia v spoločnosti.
- Násillie môže nadobúdať individuálne i kolektívne formy, podobu individuálnych činov v správaní jednotlivcov alebo masových hnutí.
- Násillie môže spôsobovať bolesť, utrpenie, subjektívne pocity satisfakcie, ale i úľavu alebo dokonca vyslobodenie. Môže vyvolávať odpor, rezignáciu alebo podrobenie sa.
- Násillie predstavuje jednu z najtrvalejších sociálnych skutočností, aj keď v rôznom rozsahu a v rôznej intenzite.
- O násillí často hovoríme ako o násillí v školách, násillí voči ženám, o násillí v rodinách, ale aj o každodennom násillí na ulici..
- Násillie znamená tiež označenie jednorazového fyzického aktu, pri ktorom človek spôsobuje ujmu druhému človeku.
- Násillie hovorí o akýchkoľvek aktoch, vrátane zanedbávania, ktoré ovplyvňujú život, psychickú a fyzickú integritu alebo slobodu jednotlivca, alebo poškodzujú rozvoj jeho osobnosti. (Ondrejko, 2009)

Deti sa často dostanú k násilliu vďaka internetu, kde jeho obsah je často len násillie. Nájdu tam hororové a násillné scény z filmov, hudobné videoklipy s násillnými scénami, záznamy z bitiek, hry s násillnou tematikou. Deti sa k takýmto fotografiám a videám dostanú náhodou a často ich aj medzi sebou zdieľajú. Motívom býva zvedavosť, skúšanie zakázaného, ako aj snaha šokovať ostatných.

Keď sú menšie alebo citlivejšie deti nie sú pripravené na takýto obsah a ťažko sa s ním vyrovnávajú. Niektorým deťom naopak násillie môže pripadať ako niečo bežné, určenie na pobavenie ostatných. Chlapci zvyknú napodobňovať násillné scény v snahe dokázať ostatným svoju odvahu a mužnosť. V týchto skúškach uspeje len ten chlapec, ktorý si trúfne niečo viac ako ostatní, kto vydrží viac strachu ako ostatní. Hranica medzi extrémnymi športovými výkonmi a ohrozovaním samého seba alebo ostatných býva tenká, zábava môže skončiť vážnymi zraneniami. (Gregussová, Drobný, 2013)

„Násilie je teda i v širšom mimo rodinnom spoločenstve častou súčasťou života človeka od prvých rokov do neskorej staroby. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 302)

1.1.3 Poruchy správania

Ptáček (2006, s. 5) uvádza, že „ Poruchy správania v detstve predstavujú pomerne rozšírený psychologický a psychiatrický jav. Základnými prejavmi porúch správania sú agresia, vandalizmus, porušovanie pravidiel, krádeže a klamstvá. Preto, aby sme mohli hovoriť skutočne o „poruche“ je treba aby tieto prejavy trvali minimálne po dobu šiestich mesiacov.“

O poruchovom správaní môžeme hovoriť, ak sa veľmi často vymyká kontrole ,hlavne ak ide o rušivé alebo agresívne prejavy dieťaťa. Takéto správanie môže prameniť z fyziologickej poruchy, ale prevažná väčšina prípadov je spojená so sociálnymi príčinami.

„Poruchy správania možno charakterizovať ako odchýlku v oblasti socializácie, kedy jedinec nie je schopný rešpektovať normy správania na úrovni zodpovedajúcej jeho veku, eventuálne na úrovni svojich rozumových schopností.“ (Vágnerová, 1999)

Poruchy správania môžeme definovať podľa ich závažnosti, miery kontinuity, viazanosti na situáciu či charakter rizikového správania. Hodnotiť môžeme, ale len tých deliktov, o ktorých sa učiteľ dozvie, a to podľa zistenia odborníkov najviac polovica. (Karsted,2000, Čířtková, 2004, In: Vagnerová, 2005)

Podľa Tisovičovej (2007, s. 45) „ Poruchy správania v oblasti špeciálnej pedagogiky majú svoje členenie podľa stupňa spoločenskej závažnosti a nebezpečnosti. Ide o odborné vymedzenie pojmov. Poruchy správania v špeciálnej pedagogike sa delia na: asociálne a antisociálne.“

Z vývinového hľadiska poruchy správania môžeme charakterizovať ako odchýlku v oblasti sociálnych vzťahov, kedy jedinec nie je schopný rešpektovať normy, písané a nepísané pravidlá chovania na úrovni vyhovujúcej jeho veku. Pre jeho spávanie neexistuje spoločensky ospravedlniteľný dôvod. (Vágnerová, In: Fischer, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014)

Podľa (DSM-IV,1994), za poruchové môžeme označiť také správanie detí, ktoré má nasledujúce znaky:

1. Nerešpektovanie platných spoločenských noriem – dieťa normy a pravidiel chápe, ale nie je ochotné ich akceptovať alebo sa nimi nechce riadiť, ale ak nie je schopné pochopiť význam hodnôt a noriem o poruchu sa nejedná

2. Neschopnosť nadväzovať a udržiavať vyhovujúce sociálne vzťahy – nedostatok empatie a egoizmu, nadmerné zameranie sa na seba samého a na uspokojovanie vlastných potrieb.

2. Dieťa nepociťuje vinu za svoje činy a jeho svedomie nie je dostatočne rozvinuté

Ich spôsob reagovania, ktorý je spojený s porušovaním práv ostatných, je agresivita. V detskom veku môžu mať poruchy správania prechodný charakter, ale často fungujú aj ako signál poruchy osobnosti, ktorá predstavuje zvýšené riziko v dospelosti. (Vágnerová, 1999)

1.1.4 Agresia a agresivita

Agresia ako psychologická mohutnosť, ktorá má cieľ poškodiť, či už prírodu, veci, ľudí alebo seba samého. Z psychologického hľadiska je chápaná čo by vrodenná vlastnosť či reaktívna pripravenosť, ktorá je človeku vlastná a teda eticky neutrálna slúžiaca k adaptácii, udržania života, napr. získanie obživy seba presadenia či obrane. (Poněšický, 2010)

Poněšický (2010) ďalej uvádza, že agresia nevyjadruje žiadny zážitok alebo druh správania. Je to skôr abstrakciou zahrňujúcu určité emočné stavy a vnútorné impulzy k jednaniu, ako je zlosť, zúrivosť, nepriateľstvo, pohrdanie, toto všetko je spojené s určitými predstavami alebo fantáziami, niekoho znemožniť, ohovoriť alebo niekomu sa pomstiť.

Gajdošová a kol. (2005 In: Harineková, 1998) uvádza, že je dôležité oddeliť tieto dva pojmy. Pojem agresia, agresívne správanie alebo agresívna reakcia sa chápe ako epizodická situačná, či aktuálna forma prejavu jednotlivca, agresivitou už chápeme črtu osobnosti získanú sociálnym učením.

Každý človek je väčšinou schopný svoje správanie ovládať, a preto môže vlastný sklon k agresivite potláčať. Samozrejme, že musí prijať určité normy a riadiť sa podľa nich. K agresívnemu správaniu dôjde v dôsledku zlyhania v oblasti autoregulácie a následne na to svoje správanie vždy nejako ospravedlňuje. Zvykne si na to, že svoje priestupky nakoniec vždycky nejako zdôvodni, a nemá väčší dôvod usilovať sa o zmenu, pokiaľ nebudú spojené s citeľnou vonkajšou sankciou. (Vágnerová, 1999)

K zvlášť spoločensky nebezpečným javom, ktoré sa objavujú v prostredí školy patrí šikana. Šikanovanie je akékoľvek správanie, ktorého zámerom je ublížiť človeku, ohroziť alebo zastrašovať druhého. Jedná sa o opakované použitie násilia.

Patrí sem:

- fyzické násilie a ponižovanie
- psychické ponižovanie a vydieranie
- deštruktívne aktivity
- nápadné prehliadanie a ignorovanie (Fischer, Škoda, Svoboda, Zichler, 2014)

2 PREČO DIEŤA PREJAVUJE RIZIKOVÉ SPRÁVANIE

Rizikové správanie a jeho prejavy spočívajú na celom komplexe faktorov, z nich veľmi významnú úlohu pripisujeme rodine a sociálno-ekonomickej situácii, v ktorých sa uskutočňuje socializácia detí, osvojenie si spoločenských hodnôt, noriem, rol a vzorcov správania. (Ondrejko, (ed.), Brezák, Lubelcová, Vlčková, 2000)

„Znalosť príčin porúch správania a typických vlastností jeho nositeľov je nevyhnutná pre účinnosť pedagogickej, etopedickej, výchovnej a terapeutickej práce. Bez znalostí príčiny môžeme poruchy správania, ktoré sú jej dôsledkom, ťažko ovplyvňovať. Efektivitu úsilia snahy odstrániť dôsledok bez znalostí príčiny možno s nadsázkou prirovnať k „sysifovskej práci“. „ (Fisher, Škoda, Svoboda, Zilcher, s. 218, 2014)

Dozrievanie osobnosti je dlhodobý, komplikovaný proces, ktorý je ovplyvňovaný mnohými faktormi, na jednej strane predovšetkým faktormi genetickými, teda biologickými danosťami, jednak vplyvmi vonkajšieho prostredia, výchovným prostredím a sociálnymi interakciami. V detskom veku zohrávajú emócie jednu z najvýznamnejších rolí, emocionálna labilita ovplyvňuje aj iné psychické zložky. (Tureček, 2003)

Dieťa v priebehu života sa učí diferencovať žiadané a nežiadané správanie, ale aj vhodnosť správania k určitej situácii. Nestačí len to, aby dieťa danú normu poznalo, ale sa aj podľa nej musí správať. Na začiatku jeho života ho korigujú jeho rodičia, ale neskôr je dieťa schopné svoje správanie regulovať samé, aj keď práve v danej situácii nikto nekontroluje. Signálom dosiahnutia štádia socializácie je schopnosť reagovať pocitom viny, ak dieťa urobilo niečo zlé a vie o tom. Dodržiavať dané normy je spojené s rozvojom psychickej kompetencie. Dieťa musí byť natoľko rozumovo vyspelé, aby chápalo podstatu a význam noriem správania. Dôležitá je určitá úroveň autoregulácie, aby dieťa vedelo odložiť aktuálne uspokojenie, keď je to vzhľadom situácie nevhodné. (Vágnerová, 1999)

2.1 Biologické faktory

K biologickým faktorom v prvom rade patrí pohlavie. U chlapcov dochádza k poruchám správania častejšie ako u dievčat. Vzhľadom k mužskému pohlavnému testosterónu je väčšia tendencia k agresívnemu spôsobu správania. (Fisher, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014)

Dievčatá s poruchami správania prichádzajú častejšie do iného stavu vo veku mladšom ako osemnásť rokov ako ich rovesníčky. Vykazujú významne vyššiu úrazovosť a vyšší výskyt žltacky. (Ptáček 2006)

Ďalším faktorom ovplyvňujúcim pravdepodobnosť rozvoja porúch správania je vek. Prvý z vývinových porúch správania sa objavuje už v piatich rokoch života (súvislosti s hyperkinetickými poruchami).

K biologickým faktorom ďalej patria vrodene dispozície k daným spôsobom reagovania. Jedná sa hlavne o vrodene dispozície na bázy temperamentných zložiek osobnosti. vyššiu mieru k poruchám správania majú jedinci, ktorí sú viacej dráždiví, sú impulzívnejší a majú nižšiu mieru frustračnej tolerancie. Tieto dispozície sú dané geneticky, ale môžu tiež vzniknúť v priebehu vývinu plodu v prenatalnom a perinatálnom období.

Poruchy správania môže s väčšou pravdepodobnosťou vzniknúť u jedincov s narušenou štruktúrou alebo funkciou CNS. V ich anamnézach sa objavujú často biochemické a fyziologické poruchy v ontogenetickom vývoji. Môžeme ich označiť ako ranné poruchy a poškodenie CNS. Poruchy správania môžu súvisieť aj s ľahkou mozgovou dysfunkciou (LMD), ale aj s minimálnou mozgovou dysfunkciou (MMD). Predovšetkým súvisia s hyperkinetickými poruchami. Často ide o syndróm zníženej pozornosti hyperaktivitou (ADHD). (Fisher, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014)

2.2 Psychické faktory

K psychickým faktorom patrí najmä úroveň mentálnych schopností. Deti, u ktorých sa prejavujú poruchy správania, majú nižšiu mieru rozumových schopností. Súvisí to aj so školskými neúspechmi a aj v mimoškolských činnostiach. Reakciami môže byť napríklad vzdorovitosť, záškoláctvo, a pod. Taktiež sa môžeme s poruchami správania stretnúť aj s jedincami, ktorí majú nadpriemerný intelekt. Tu je treba hľadať najmä zlé pôsobenie rodiny.

Z faktorov, súvisiacich s psychikou dieťaťa, má pre prípadný rozvoj porúch správania význam motivácia, a s ňou spojené potreby dotyčného jedinca. Môže ísť o potrebu dostatočnej alebo nadmernej, abnormálnej stimulácie. Dost' častou príčinou rozvoja porúch správania býva v prvom rade prípadov nuda. Veľmi častá príčina býva aj neuspokojovanie potrieb bezpečia a istoty, spolupatričnosť a hlavne láska rodičov.

Deti s rizikovým správaním sú v dospelosti často recidivistami alebo ohrození sociálnym vylúčením. Tieto príčiny sú často spôsobené nevhodným prístupom k dieťaťu,

neadekvátnymi výchovnými postupmi a v mnohých prípadoch aj správanie, ktoré dieťaťu nedáva šancu posilniť žiaduce vzorce správania a vďaka tomu prekonať ťažkosti súvisiace s jeho poruchou. Avšak tieto poruchy nemusia predstavovať doživotné stigma. Úzko súvisia s vývinom dieťaťa a s prístupom najširšieho sociálneho okolia k nemu. Bezpodmienečná rodičovská láska, pozitívny prístup, systematická výchova, otvorenosť a spolupráca zaangažovaných pedagogických pracovníkov, to je základ, ktorý môže dieťaťu s poruchou správania pomôcť a nasmerovať jeho životnú dráhu k perspektívnym cieľom a spokojnosti. (Ptáček, 2006)

Deti s rizikovým správaním sú skupinou silne ohrozenou všetkými možnými negatívnymi psychosociálnymi javmi. Medzinárodné štatistiky poukazujú na to, že tieto deti sú častejšie zanedbávané, týrané alebo zneužívané. Sú náchylnejšie k sociálne patologickým javom. Školská a životná kariéra je oproti ich rovesníkom značne pesimistickejšia a sú ohrozené i celou radou zdravotných rizík. (Fisher, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014)

2.3 Sociálne faktory

Najvýznamnejším sociálnym faktorom, v ktorom si dieťa utvára spôsob správania, je bezpochyby rodina. Rodina sa môže často stať rizikovým faktorom pre rozvoj porúch správania v prípade, že sa v nej vyskytujú rôzne patologické javy. Ide hlavne o problémy s anomálnou osobnosťou rodičov, kedy sa rodičia sami dopúšťajú foriem asociálneho a antisociálneho správania. (Fisher, Škoda, Svoboda, Zichler, 2014)

V tomto procese dochádza k exemplárnemu modelovaniu násilia ako formy bežnej komunikácie medzi rodičmi. Dieťa sa stáva svedkom násilia vo vlastnej rodine a to neraz i objektom tohto násilia samotného. Vzniká prvá predstava ako normy správania, a tak vzniká napodobňovania hodný model vlastného správania dieťaťa. (Ondrejko, (ed.), Brezák, Lubelcová, Vlčková, 2000)

Taktiež dysfunkcia rodiny, spojená hlavne s problémom psychickej deprivácie. Opulentný význam pre rozvoj porúch správania má úplnosť rodiny (náhradní rodičia, náhradná výchova, ústavná výchova). (Fisher, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014)

Ďalším dôvodom pre rozvoj rizikového správania je spojené často s výskytom syndrómu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa.

Ďalší faktor, ktorý ovplyvňuje tendencie k rizikóvemu správaniu, býva často vplyv nevhodných rovesníckych skupín. Zvyčajne ide o kombináciu s negatívnym rodinným vývinom a niekedy aj školská neúspešnosť. Prvým poruchám správania dochádza často už v mladšom školskom veku.

Významný je aj faktor prostredia, kde vyšší počet rizikóvého správania bude vo väčších mestách. Dôvodom vyššieho počtu rizikóvého správania vo väčších mestách je väčšia anonymita, a často nedostatočná sociálna kontrola. Týka sa to hlavne detí žijúcich na sídliskách alebo vo vyľudnených častiach miest. (Fisher, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014)

2.4 Faktory, ktoré učiteľ môže zmeniť

V tejto časti sa budeme venovať externými faktormi, nad ktorými dieťa nemá prakticky žiadnu kontrolu. Týmto faktorom je potrebné pri skúmaní rizikóvého správania vždy venovať veľkú pozornosť.

Rizikové správanie detí často spôsobujú faktory v prostredí, ktoré sú mimo ich kontrolu. Pre učiteľa je preto dôležité zväžiť externé faktory, ktoré by mohli toto správanie vyvolávať. Pokiaľ sa učiteľ rozhodne zmeniť rizikové správanie dieťaťa, mal by zväžiť možné príčiny problémového správania. Ak skutočnosti správania dieťaťa vyvoláva niečo, čo je mimo jeho kontrolu, mali sa v prvom rade zlepšiť podmienky prostredia. To neznamená, že vždy je možné zmeniť okolnosti, ktoré konkrétne správanie vyvolávajú.

2.4.1 Fyzické prostredie

Fyzické prostredie, kde deti často trávajú svoj čas, hrá významnú úlohu. Toto prostredie môže určité správanie podporovať alebo naopak potláčať. Môže ísť napríklad o veľkú miestnosť, kde je málo predeľovacích priečok alebo prvkov slúžiacich k rozdeleniu miestnosti, môže priamo vyzývať k tomu, aby tu deti behali. Pomôcky umiestnené na vysokých policiach sili deti, aby boli závislé na učiteľoch. Cez prestávky sa deti môžu hrať na koberci v triede a vedie tadiaľ prirodzený priechod cez triedu, môže to mať za následok ničivé prejavy a agresiu v správaní detí. Veľmi dôležitý je priestor, ktorý trieda ponúka. (Essa, 2011)

Pokiaľ nie je priestor dostatočne veľký, napríklad keď deti majú výtvarnú výchovu a idú si umyť ruky veľmi často do seba strkajú. Alebo si umývajú ruky pred obedom, tak sa

predbiehajú, ktorí bude prví a je im jedno, či strkajú do dievčat. V týchto prípadoch sa tiež veľmi často prejavuje agresívne správanie.

Učiteľ musí veľmi zvažovať vykonávanú činnosť s deťmi a používané materiály. Musí mať dostatok materiálu na vykonávanú činnosť, aby sa deti o ne nebili alebo aby niektoré deti nemali čo robiť. Úroveň aktivít a tiež materiálu by mala byť primeraná veku dieťaťa a dostatočne premenlivá, aby zaistila rozvoj detí vo všetkých oblastiach. Správanie detí by sa mala hodnotiť najmä z hľadiska vplyvu prostredia. Veľmi často to nie je dieťa, ktoré potrebuje zmeniť, ale fyzické prostredie. (Essa, 2011)

2.4.2 Nekonzistentné napomenutie dieťaťa

Učiteľ veľmi často reaguje na správanie detí v triede a povie dieťaťu, že jeho správanie nie je vhodné, ale ak dieťa sa rovnakým spôsobom zachová znova, už reaguje často inak. Ak dieťa vníma pri rôznych príležitostiach rôzne očakávania od učiteľa, potom nemá jasno v tom, čo je prijateľné a čo nie. Učiteľ si týchto nekonzistencií nie je vedomí a mali by sa o to viac sústrediť na to, aké oznámenie dieťaťu poskytujú. Nastat' problém môže aj v tom, že nekonzistentnosť medzi očakávaním doma a medzi školou. Ak nastáva problém, učiteľ by mal tieto rozdiely prebrať s rodičmi. Základom úspechu učiteľa pri zmene neprijateľného správania je súdržná reakcia na toto správanie.

2.4.3 Neprimerané očakávania rozvoja dieťaťa

Učiteľ by si mal zvážiť, na akej vývinovej úrovni sa dieťa v triede nachádza. Každá rozvojová fáza má svoje charakteristiky, typy správania a potreby. Deti sa môžu neadekvátne správať preto, lebo sa od nich očakáva príliš veľa alebo málo, a to je dôsledok buď ich frustrácie alebo znudenosti. Očakávania učiteľa by mali byť v súlade so schopnosťami jednotlivých detí a pokiaľ očakávanie alebo prostredie nie sú vhodné z hľadiska veku dieťaťa, môže dôjsť ku vzniku rizikového správania. (Essa, 2011)

Ak učiteľ bude prezentovať vyučovací predmet, tak, že dieťa prežije vo vzťahu ku svojim učebným možnostiam úspešnosť svojho poznania, pochopenie a využitie nadobudnutých nových poznatkov, bude výučbu pozitívne prežívať. (Navrátil, Mattioli, 2011)

Učiteľ, ktorý pozná princípy vývinu dieťaťa, bude schopný lepšie plánovať deťom výučbu a voľný čas. (Essa, 2011)

2.4.4 Precitlivenosť na podnet

Kvalitné vyučovanie zahŕňa veľa aktivít a je veľmi rôznorodé. Väčšina deťom stimulujúce prostredie vyhovuje, ale pre niektoré môže byť veľká činnosť, hluk a zvon zaťažujúce (napr. ADHD). Pre deti, ktoré sú príliš aktívne a nie sú schopné sa sústrediť na danú činnosť, sú potom veľmi rušivé až agresívne. Učiteľ týmto deťom môže pomôcť, keď bude mať v triede aspoň jedno tiché miesto, kam sa dieťa môže uchýliť, ak toho už bude na neho veľa. Toto miesto by malo byť oddelené, malé, s jednoduchým vybavením. (Essa, 2011)

2.5 Faktory, ktoré učiteľ nemôže ovplyvniť

Existuje veľa ďalších faktorov, ktoré správanie dieťaťa ovplyvňujú, ale ktoré učiteľ nemôže ovplyvniť.

2.5.1 Stresy dnešnej doby

Dnes deti žijú život, ktorý je príliš hektický a plný vzruchu. Sú v jednom kole, rovnako ako aj ich rodičia. Chodia na rôzne krúžky od športu, umeleckej či jazykovej školy a cez prázdniny s rodičmi cestujú. Tieto zážitky sú často pre deti príjemné a aj ich obohacujú v živote, ale niekedy ich život môžu tak zaplniť, že im nezostáva čas pre seba, relax a hru. Často krát dieťa chodí zo školy neskoro domov, pretože zostáva po vyučovaní v školskom klube, alebo má ďalšie aktivity a tam dochádza často k nekonzistentným pravidlám a očakávaniam.

2.5.2 Nedostatok citového prejavu a zmeny v rodine

Jednou z najdôležitejších potrieb dieťaťa je vytvoriť si s rodičmi pevné citové väzby. Najčastejšie si tento vzťah deti vytvárajú so svojou matkou, ale bohužiaľ dnešný životný štýl zaneprázdnenosti rodičov a požiadavky, ktoré sa na nich kladú, často krát neponúkajú dost' časového priestoru pre deti. Veľa detí si túto silnú väzbu nevytvoria, a to sa v ich neskoršom detstve môže prejaviť do rizikového správania. Z výskumov v tejto oblasti vyplýva

jednoznačné spojenie medzi nedostatkom citového priľnutia v detskom veku a neskoršími výchovnými problémami.

Deti môžu vybočiť z rámca svojho obvyklého správania aj vtedy, keď je zmenená situácia v rodine, na ktorú boli zvyknuté a samé nechápu čo sa deje. Najčastejším dôvodom je rozchod alebo rozvod rodičov alebo časté hádky kvôli peniazom. Niekedy zmena nastane aj v neobvyklých situáciách ako je: nový súrodenec, sťahovanie sa do nového domu, odchod matky alebo otca na dlhú služobnú cestu atď. Preto je veľmi dôležité už od útleho detstva udržiavať otvorenú komunikáciu, aby dieťa chápalo, čo sa v rodine deje. Na základe toho, učiteľ môže niektoré reakcie lepšie pochopiť a primerane reagovať.

2.5.3 Zlé stravovanie a zdravotné problémy

Zlé stravovanie detí dokáže, taktiež veľmi ovplyvniť správanie detí na vyučovaní. Veľmi ovplyvňuje to čo jedia alebo dokonca nejedia. Ak príde dieťa do školy hladné, bude s najväčšou pravdepodobnosťou unavené, podráždené. Aj deti, ktoré majú jedlo, ale nie je dostatočne vyvážené nebudú schopné plne využívať svoje schopnosti a môžu sa tiež zle chovať. K tomuto odhaleniu problému, môže učiteľ doceliť keď má prehľad o príjme potravín a stravovacím režime detí.

Aj zdravie dieťaťa môže mať na jeho správanie závažný vplyv. Každý vie ako reaguje na upchaný nos, bolesti hlavy, kašeľ, ale dieťa nemá také možnosti ako toto správanie zvládnuť, keď sa necíti dobre. Aj napriek tomu, že by choré deti nemali byť v škole, ale niektoré deti majú chronické zdravotné problémy, takže do školy idú. U týchto detí sa prejavuje nižšia tolerancia a menšia schopnosť fungovať obvyklým spôsobom. Preto by učitelia mali brať do úvahy momentálny stav dieťaťa a počítat s tým, že môže sklznúť do negatívneho správania. (Essa, 2011)

Pokiaľ sa u detí prejaví nejaký typ problémového správania, je to normálne. Existuje veľa dôvodov, prečo sa deti správajú tak, ako sa správajú a skôr ako dôjdeme k úvahe, že toto správanie má pod kontrolou dieťa, je dôležité poriadne zvážiť, či správanie dieťaťa neovplyvňuje nejaký iný faktor. Ak je správanie reakcie na situáciu, ktorá je mimo kontrolu dieťaťa, potom sa učiteľ musí snažiť túto situáciu podľa možnosti vyriešiť. Pokiaľ dôvod problému nemožno zmeniť, napríklad v prípade rozvodu rodičov, potom učiteľ môže dieťaťu pomôcť vyrovnať sa so situáciou použitím empatického prístupu. (Essa, 2011)

3 RIZIKOVÉ SPRÁVANIE ŽIAKOV NA PRVOM STUPNI

V tejto časti sa budeme zaoberať najviac opakujúcim sa problémovým správaním, s ktorým sa učiteľ stretáva každý deň počas svojej celoživotnej práce.

Násilie medzi školákmi je nesporne starý fenomén a skutočnosť, že niektoré deti boli systematicky vystavovaní násiliu a napádaniu svojimi spolužiakmi majú s tým skúsenosti aj mnohí dospelí z čias svojej školskej dochádzky. V súčasnosti vo všetkých krajinách Európy dramaticky stúpa násilie na školách. Výnimkou nie je ani Slovensko a Česko.

Často krát sme svedkami násilia na spolužiakoch, fyzického i psychického, ktoré je niekedy horšie ako fyzické, sme svedkami aj šikanovania, vydierania a vzájomného ponižovania. Takéhoto násilia sa dopúšťajú nielen jednotlivci, ale ešte častejšie celé skupiny. Bezprostrednému násiliu často predchádza neúcta k druhým, surovosť netolerantnosť, či už voči spolužiakom, ale už aj voči učiteľovi. (Ondrejko, (ed.) Brezák, Lubelcová, Vlčková, 2000)

Pre hodnotenie porúch správania u žiakov je dôležité, či sa dieťa správa problematicky v škole ako sú prestávky, pri vyučovaní alebo mimo školy, kedy je z dosahu dospelých. Podľa Heřmanskej (1994) účelným diferenciacným kritériom môže byť norma, ktorú porušuje:

- Nerešpektovanie noriem školy, pravidiel, ktoré sú určené školským rádom: ide o nedodržiavanie školskej dochádzky, neospravedlnené hodiny, neplnenie školských povinností spojené s neprospechom.
- Narušené správanie k spolužiakom, ktoré môže mať rôznorodý charakter: krádeže, ničenie iným vecí, izolovanie, posmievanie, ponižovanie až šikana.
- Nevhodné správanie k učiteľom: nerešpektovanie, provokovanie, negativizmus až agresia.
- Narušené správanie vo vzťahu k teritóriu školy: vandalizmus, ničenie vecí

V závislosti na charaktere porúch správania môžeme diferencovať neagresívne správanie porušovanie sociálnych noriem (klamstvá, podvádžanie, úteky a túlanie) a agresívne poruchy (šikana, vandalizmus, bitky a iné násilnosti).

Agresívne správanie vo väčšej miere obmedzuje a porušuje práva ostatných, a preto ho treba považovať za závažnejšie. Ukázalo sa, že štruktúra priestupkov, tj. Prejavov rizikového

správania, detí v školskom prostredí približne zodpovedá štruktúre deliktov páchaných dospelými. (In: Vágnerová, 2005)

Essa (2011) rozdeľuje rizikové správanie mladšieho školského veku na:

- Agresívne a disociálne správanie t.j. udretie spolužiaka, hádzanie vecami po ostatných, ubližovanie ostatným, používanie nevhodných slov, nadávanie iným deťom, neochota deliť sa, krádeže, neposlušnosť.
- Rušivé správanie t.j. narúšanie skupinových aktivít, odchádzanie z triedy, bezcieľne pobehovanie po triede, vykrikovanie v triede, zhadzovanie vecí na zem, aby urobilo hluk.
- Deštruktívne správanie t.j. trhanie knížiek, ničenie práce ostatným, plytvanie papierom, ničenie školských vecí
- Emocionálne a závislé správanie t.j. plač, záchvaty hnevu, upnutie sa na učiteľa, dožadovanie si pozornosti, fňukanie atď.
- Účasť v sociálnych a školských aktivitách t.j. neúčasť na aktivitách, neúčasť v sociálnych interakciách s deťmi, hanblivosť pri skupinových aktivitách, neochota rozprávať, krátky rozsah pozornosti atď.
- Stravovacie návyky t.j. vyberavosť v jedle, prejedanie, neporiadnosť pri jedle.
- Kombinácia viac rizikových správání t.j. deti s viacej druhmi rizikového správania

Ďalej do rizikového správania môžeme zaradiť hyperkinetické poruchy, ktoré sa v posledných rokoch veľmi často prejavujú u detí a hlavne u chlapcov.

3.1 Agresívne a asociálne správanie

„Agresia je predovšetkým prejav. Prejav vitálnej sily. A vitálny je každý organizmus, inak by stratil možnosť svojej existencie. Všeobecne teda možno povedať, že vitálny, a teda potenciálne agresívny, je každý ľudský jedinec, rovnako ako každý iný živý tvor.“ (Svoboda, 2014, s. 39)

3.1.1 Udretie spolužiaka

Sú to všetky prípady zámernej agresie, pri ktorej dieťa niekoho udrie. Učiteľ môže ľahko reagovať spôsobom, kedy je sám proti sebe, pretože poraneniu detí je potrebné zabrániť

stoj čo stoj, obyčajne učiteľ vinníkovi urobí kázanie. S dieťaťom strávi minimálne niekoľko minút zakaždým, keď k takému prípadu dôjde, vysvetľuje mu čo urobilo zle prečo deti nesmie udrieť. Aj napriek tomu, že je to pozornosť od učiteľa negatívna, ale je to pozornosť. Po určitej dobe učiteľ posilní u dieťaťa pocit, že účinným spôsobom, ako získať pozornosť je udrieť nejakého spolužiaka. (Essa, 2011)

Je nám jasné, že agresivita je skôr výsadou u chlapcov, ktorí majú radi hry plné násilia a sú iniciátormi trestných činov častejšie ako dievčatá. (Antier, 2004)

Je potrebné, aby učiteľ informoval rodičov o ich dieťati a získal informácie ohľadom toho správania. Je hlavne potrebné zistiť, či dieťa udrie aj iné dieťa mimo školy alebo aj dospelého a za akých situácií. (Essa, 2011)

3.1.2 Ublížovanie ostatným rôznymi spôsobmi

Sú to všetky prípady agresie namierenej voči ostatným deťom, pričom dieťa používa rôzne postupy, ako je udretie, kopnutie, hryzenie alebo štvnutie. Toto dieťa, ktoré takýmto spôsobom ubližuje iným deťom je nepredvídateľné. Často toto dieťa v triede predstavuje závažný problém. Pokiaľ dieťa nevykazuje konzistenciu, učiteľ si nemôže byť istý, ako k útoku dôjde. Táto situácia predstavuje väčšie nebezpečenstvo vážneho zranenia, pretože dieťa, reaguje veľmi nepredvídateľne a obyčajne býva veľmi výbušné, jedna rýchlo a s razanciou. Tieto deti si často neuvedomujú, ako veľmi môžu druhému dieťaťu ublížiť. (Essa, 2011)

K tomuto správaniu veľmi často prispieva aj televízia. Čím dlhšie bude dieťa tráviť čas pred televíziou, tým väčšia bude pravdepodobnosť, že sa bude správať násilne. Televízia je jeden z faktorov, ktorý v dieťati najviac determinuje zakorenenia násilia. Čím viacej deti vidia násilnosti v televíznej obrazovke, tým menej ľutujú deti, ktorým ublížia. (Antier, 2004)

Učiteľ najčastejšie pri snahe o zmenu v správaní ho pokarhá alebo mu dá nejaký trest, ale tieto metódy zväčša nefungujú. Učiteľ by mal dať dieťaťu rozhodným spôsobom najavo, že takéto správanie v jeho triede nie je tolerované. Zároveň je dieťaťu potrebné pomôcť ovládať jeho hnev a neprimerané reakcie na situácie, ktoré ho nahnevajú. (Essa, 2011)

3.1.3 Používanie nevhodných slov

Používanie nevhodných slov zahŕňa všetky prípady, kedy dieťa použije slová nevhodné pre dieťa mladšieho školského veku. Týka sa to hlavne nadávok, vulgárnych slov, nadávok, ktoré používajú dospelý, ale aj nadávky, ktoré si deti tvoria samé.

Nevhodné slová sa deti naučia používať v rôznom prostredí. Či už je to rodinné prostredie, kamaráti alebo škola. Môžu ich počuť od svojich spolužiakov, rodičov, súrodencov alebo aj z televízie. Pre niektorých rodičov je to veľký problém, ale pre niektorých nie. Rodičia často zvalujú vinu na školu a nepriznajú si, že chyba môže byť aj u nich. (Essa, 2011)

Často sa nevhodné slová naučia aj od svojich starších súrodencov a na základe toho, mladší súrodenec aplikuje to isté správanie mimo rodinu aplikuje to isté správanie a nepredpokladá, že ide o nevhodné správanie. (Svoboda, 2014)

Rodičia sú šokovaní tým viac, že nasleduje stupňovanie nevhodných slov. Vnútorňa agresia, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou osobnosti dieťaťa ho núti súťažiť a prví býva ten kto objavil „najsprostejšie slovo“. Je to tiež vek dieťaťa, kedy má dieťa ešte v oblube monštruóznych a odporných hrdinov. Keď sa dieťa pohráva s nevhodnými slovami, často ho táto situácia vzrušuje. Niektoré deti nevhodné slová používajú častejšie ako ostatné. Budú súťažiť nie len s deťmi, ale aj s dospelými. (Antier, 2004)

Deti často nechápu doslovný význam nevhodných slov a preto, keď učiteľ alebo rodič počujú dieťa používať nadávky, mal by mu vysvetliť, že to nie je správne. (Essa, 2011)

3.1.4 Klamstvo

Je disocíálne správanie, kedy dieťa na základe nepravdivej výpovede chce vedome skresliť situáciu so zámerom vyhnúť sa povinnostiam alebo pre neho nepríjemnej situácie, získať nezaslúženú výhodu bez splnenia požadovanej aktivity alebo klame s tendenciou niekomu ublížiť. Je to únik z neriešiteľnej situácie. Mnohé klamstvá sú primerané veku dieťaťa a jeho bohatej fantázie, v ktorej si dieťa niekedy uspokojuje nesplniteľné prania v reálnom živote. (Tisovičová, 2007)

Fischer (1963, In: Tureček, 2003) rozoznáva tri druhy detského klamstva:

- konfabuláciu, ktorú považuje za normálny jav v predškolskom veku
- pravú lož, ktorá vždy sleduje určitý cieľ

– pseudologia phantastica, ktorá sa vyskytuje až v puberte

Klamstvo je častým javom, že dieťa, ktoré pochádza z rodiny s veľmi tvrdou a často trestajúcou výchovou, za každý prehrešok je dieťa prísne potrestané. Časom zistí, že nie na všetko sa príde a začne svoje klamstvá starostlivo premýšľať, má spracované aj scenáre, čo bude robiť keď sa na klamstvo náhodou príde. (Martínek, 2009)

S nástupom do školy začne mať dieťa viacej povinností. Školská dochádzka kladie väčšie nároky na disciplínu a žiak často nemôže robiť to, čo práve chce, musí sa podriadiť školským pravidlám. Musí sa viac ovládať a učí sa realistickému odhadu vlastných schopností a toho, čo je zvládnuteľné. Dieťa vie odhadnúť, reakcie dospelých, čo je významné pre klamstvo. (Benišková, 2010)

Častým motívom je aj túžba po uplatnení v kolektíve. Toto dieťa často trpí pocitom menej cennosti a nedokonalosti. Túži po obdive spolužiakov a učiteľov. (Martínek, 2009)

3.1.5 Krádeže

„Krádež znamená prípad, kedy dieťa zámerne vezme a nechá si vec, ktorá mu nepatrí, pričom táto vec náleží buď do vybavenia školy, alebo inému dieťaťu. Problémovým sa takéto správanie stáva vtedy, pokiaľ to dieťa robí pravidelne.“ (Essa, s. 99, 2011)

Ak si dieťa vezme nejakú vec, to čo mu nepatrí, obvykle to urobí preto, že danú vec chce. Dieťa sa potrebuje naučiť, že nie je správne brať veci, ktoré nie sú jeho. (Essa, 2011)

O krádeži hovoríme vtedy, keď je dieťa na takej rozumovej vyspelosti, kedy je schopné pochopiť pojem vlastníctvo a akceptovať normu správania, ktorá vymedzuje odlišný vzťah k vlastným a cudzím veciam.

Spôsob krádeže je pre posúdenie závažnosti veľmi podstatný. Menší význam majú neplánované čiže príležitostné krádeže. Závažnejšie sú vopred premyslené krádeže a najzávažnejšie sú opakované krádeže.

Cieľom krádeže a motivácia, ktorá ich k tomu viedla môže byť veľmi variabilná a signalizuje, aké problémy dieťa má:

- Dieťa kradne pre seba, z pudu sebazáchovy.
- Dieťa kradne pre druhých, aby si zvýšilo prestíž.
- Dieťa kradne pre partu, aby si udržalo svoju pozíciu v parte. (Vágnerová, 1999)

3.1.6 Neposlušnosť

„Základnou formou prejavu je odmietanie vplyvu dospeljej autority. U jednotlivcov, u ktorých vzhľadom k ich sociálnemu a rozumovému vývinu ide o obyčajné neposlúchnutie, alebo zanedbanie pokynov, hovoríme teda o neposlušnosti (malé deti. Príp. 1. a 2. ročník základnej školy).“ (Tisovičová, 2007, st. 54.)

Dieťa je neposlušné vtedy, keď často a konzistentne odmieta vyhovieť rozumným požiadavkám. Neposlušnosť u detí nie je ničím výnimočným a je veľmi pravdepodobné, že dieťa, ktoré často odmieta vyhovieť rozumným požiadavkám učiteľa, sa rovnakým spôsobom bude správať aj doma.

Neposlušnosť býva často dôsledkom toho, keď rodičia nie sú dôslední v tom, čo po dieťaťati vyžadujú. Nie je neobvyklé, že dieťa skúša odporovať a pokiaľ rodič resp. učiteľ nakoniec netrvalí na tom, aby dieťa požiadavke vyhovel, dieťa dostáva informácie, že keď bude odporovať dosť dlho, nebude musieť poslúchnuť. Dieťa často hrá s dospelými hru „kto z koho“. Keď dospelý požiada dieťa, aby niečo urobilo, dieťa odmieta. (Essa, 2011)

Neposlušnosť možno vyvolať aj nevhodnými pedagogickými postupmi:

- učitelia sú nadmieru nároční
- učitelia, ktorí nie sú nároční a všetko dovoľia
- učitelia kolísaví a nerozhodní
- učitelia nejednotní

Konflikty sú často spôsobované nespravodlivým trestaním, ironizovaním, znevažovaním, zatracovaním, zosmiešňovaním alebo inými nevhodnými zásahmi do života detí. (Tisovičová, 2007)

3.2 Rušivé správanie

3.2.1 Narušovanie skupinových aktivít a nedisciplinovanosť

„Narušovanie skupinových aktivít zahrňuje všetky úmyselné jednanie zo strany dieťaťa, napríklad robenie hluku alebo spôsobenie iných prerušení, ktoré prekazí činnosť skupiny.“ (Essa, 2011, st. 113)

K vyrušovaniu skupinových aktivít dochádza primárne v školskom prostredí. Učitelia si často skupinové aktivity starostlivo plánujú, aby ich pomocou realizovali určitý cieľ, a tak

je veľmi frustrujúce, keď len jedno dieťa v triede aktivitu naruší. Negatívne to ovplyvňuje nie len dieťa, ktoré vyrušuje, ale aj ostatné deti v triede, ktoré nedosiahnu stanoveného cieľa. Učiteľ je nahnevaný a u dieťa získava značnú pozornosť. Pre dieťa je oveľa zábavnejšie byť negatívny, ako to čo sa deje behom skupinovej aktivity. (Essa, 2011)

Nedisciplinovanosťou sa prejavujú deti, u ktorých je znížená citlivosť k poriadkom a pravidlám školy, zníženou schopnosťou ovládať svoje správanie a konanie charakterizované dlhotrvajúcim vyrušovaním v priebehu vyučovacej hodiny, neadekvátnym správaním počas prestávok, vo vzťahu k spolužiakom, k učiteľom, aj k materiálnemu prostrediu triedy a školy. Príčinami nedisciplinovanosti môžu byť aj iné faktory napr. náhla zmena v rodine, choroba dieťaťa a pod. Nedisciplinovanosť sa menej často prejavuje u dievčat ako u chlapcov. U chlapcov sa prejavuje nápadným správaním s častým prejavom agresie.

Nedisciplinovanosť v škole vzniká najmä ako dôsledok zlej organizácie práce pedagóga. Na jednej strane deti prospievajúce nemajú čo robiť, no na druhej strane nepospievajúci žiaci nestačia sledovať výučbu a následne vyrušujú spolužiakov alebo aj celú triedu. (Tisovičová, 2007)

3.2.2 Bezcielné pobežovanie po triede

„Bezcielné pobežovanie po triede zahŕňa všetky prípady, kedy dieťa behá po miestnosti bez zjavného dôvodu, teda nejde o súčasť nejakej hry alebo aktivity.“ (Essa, 2011, s. 124)

Rušivé správanie je motivované potrebou pozornosti, Dieťa, ktoré vyrušuje pobežovaním po triede bez zjavného cieľa chce vlastne upozorniť učiteľa na seba, aby sa na neho pozrel. Dieťa došlo k záveru, že nedostáva od učiteľa toľko pozornosti, koľko by potrebovalo. Možno ide len o to, že dieťa nedostáva pochvalu za správne správanie. Dieťa zistilo, že keď vyrušuje, učiteľ mu pozornosť venuje. Ako náhle začne behať po triede, hneď s ním začne učiteľ hovoriť, snaží sa ho zastaviť, vyčíta mu alebo ho skúša zabaviť nejakou aktivitou. Behanie po triede vedie k získaniu pozornosti učiteľa. Pokiaľ nie je pozornosť venovaná dostatočne rýchlo, dieťa nevhodné správanie zintenzívni, aby reakciu učiteľa docielilo. Ak učiteľ, ktorý svoju pozornosť u dieťaťa tohto správania upevňuje, tak vlastne pôsobí sám proti sebe. Čím viac sa snaží zabrániť dieťaťu v bezcielnom pobežovaní, tým viac sa u dieťaťa posilňuje motivácia pre túto aktivitu. (Essa, 2011)

Udržať v triede prijateľnú atmosféru je veľmi dôležité, aj keď to často pre učiteľa je veľmi ťažké. Tieto deti sa často stávajú neoblúbené v triede a dostávajú sa do pozície objektu agresie, ale aj naopak môže sa začať samo správať neprijateľne až agresívne. (Vágnerová, 2005)

Často sú to deti zo zlých sociálnych rodín, z detských domovov alebo sú to len deti, ktoré nemajú príliš veľa lásky a potrebujú na seba upútať.

3.2.3 Vykrikovanie počas vyučovania

„Vykrikovanie zahŕňa všetky prípady, kedy dieťa v triede zvýši hlas nad úroveň, ktorá je v miestnosti akceptovateľná.“ (Essa, 2011, s. 129)

Deti nevedia dobre odhadnúť vhodné spôsoby správania, preto na seba upútavajú pozornosť učiteľa a spolužiakov, aj neprijateľným spôsobom ako je vykrikovanie cez vyučovanie. (Tureček, 2003)

Pravdepodobne dieťa zistilo, že učiteľ reaguje na hlasné prejavy veľmi rýchlo. Čím hlasnejšie vykriklo, tým rýchlejšia reakcia bola zo strany učiteľa. Táto reakcia zo strany učiteľa dieťa len upevňuje a bude trvať dovtedy, pokiaľ mu bude učiteľ venovať naďalej pozornosť. (Essa, 2011)

Častou variantou je rola triedneho šaša, ktorý je schopný získať pozornosť len vykrikovaním na hodinách a predvádzaním sa. Nevýhodou tejto role je jej limitovaná prestíž. Je celkom normálne, že sa k nemu deti nesprávajú príliš ohľaduplne a učiteľa takéto dieťa môže iritovať opakovanými rušivými prejavmi. (Vágnerová, 2005)

4 HYPERKINETICKÉ PORUCHY

Hyperkinetická porucha je často základnou problémového a agresívneho správania v školskom prostredí. Porucha má často chronický priebeh, trvá od detstva do adolescencie a až do dospelosti. Má negatívny dosah na mnohé oblasti fungovania jedinca. (Gajdošová a kol., 2005)

„Skupina porúch charakterizovaná ranným začiatkom, kombináciou nadmerne aktívneho, zle ovládaného správania výraznou nepozornosťou a neschopnosťou trvale sa sústrediť na danú úlohu. Tieto rysy správania sa objavujú vo všetkých situáciách a sú trvalé.“ (MKN, 2006, s. 203)

Hyperkinetické poruchy vedú k problémom v školskej práci, ale negatívne ovplyvňujú aj správanie dieťaťa. Vzhľadom k ich impulzivite a obmedzenej schopnosti regulovať vlastné prejavy môžu mať tieto deti adaptačné problémy. Správanie dieťaťa v škole pôsobí nepríjemne, jeho prejav učiteľa nielen vyrušuje, ale aj dráždi a vyčerpáva. Učitelia sa často domnievajú, že žiak by mal vedieť ovládať svoje jednanie a preto má tendenciu všetky impulzívne reakcie považovať za prejav nevychovanosti. Vinníkom je dieťa, ktoré nechce spolupracovať, preto býva často nielen zle hodnotené, ale aj odmietané a zavrhané. (Vágnerová, 2005)

Podľa Medzinárodnej klasifikácie chorôb delíme hyperkinetické poruchy F 90:

„F 90.0 Porucha aktivity a pozornosti

F 90.1 Hyperkinetická porucha správania

F 90.8 Iné hyperkinetické poruchy

F 90.9 Hyperkinetická porucha nešpecifikovaná“ (MKN, 2006, s 201)

4.1 Základné prejavy ADD/ADHD

Efektivita školskej práce, závisí na kvalite pozornosti. Pozornosť umožňuje zameranie na určitý obsah, ovplyvňuje spracovanie informácií, ich zapamätania a následne spracovania, je významnou zložkou kontroly a plánovania budúcej činnosti. Tieto kompetencie sa v priebehu školského veku rozvíjajú a dosiahnutie určitej úrovne pozornosti je dôležitou súčasťou školskej zrelosti. (Vágnerová, 2005)

Medzi základné prejavy syndrómu ADHD patrí predovšetkým porucha pozornosti, hyperaktivita a impulzivita, ale okrem týchto základných prejavov môžeme pozorovať aj

pridružené poruchy, ktoré s týmto syndrómom úzko súvisia. Ide hlavne o percepčné poruchy ako sú napr. poruchy motoriky, motorické a senzomotorické koordinácie, zrakové a sluchové vnímanie. Ďalej sú to poruchy kognitívne kognitívnych funkcií najmä poruchy pamäte, ktoré úzko súvisia s poruchou koncentrácie pozornosti, poruchy v oblasti reči a myslenia. So syndrómom ADHD úzko súvisia aj vývinové poruchy učenia. Niektoré poruchy sú pozorované už u detí v útlom veku, niektoré začnú stupňovať v materskej škôlke, keď sa kladú na dieťa nároky vyžadujúce pozornosť, vtedy môžeme pozorovať prejavy hyperaktivity, impulzivity. Pre deti s ADHD je základná škola zlomová, kedy nastávajú aj poruchy správania a učenia. (Jucovičová, Žáčková, 2010)

4.2 Príčiny vzniku ADD/ADHD

Najčastejšou príčinou vzniku hyperaktivity je uvádzané malé difúzne poškodenie mozgu, ktoré vzniklo v období vývinu a zrenia CNS. Príčinou tohto poškodenia je najčastejšia hypoxia alebo krvácanie do mozgu. Toto poškodenie vzniká negatívnym pôsobením v období tehotenstva, v priebehu pôrodu alebo v rannom detstve. Náchylnejší k rôznym druhom porúch sú chlapci.

V poslednej dobe sa uvádza, že deti s hyperaktivitou majú veľký podiel genetických faktorov. Nemusia to byť len rodičia, ale aj prarodičia alebo súrodenci a väčšinou je to mužské pokolenie.

Veľmi často hyperaktivita vzniká aj kombináciou oboch faktorov vyššie uvedených napr. otec môže byť hyperaktívny a matka mohla mať problémy počas tehotenstva. Môžeme povedať, že hyperaktivita je vrodená alebo veľmi skoro získaná a nedá sa ovplyvniť. Tieto prejavy vhodnou terapiou a dobrým výchovným prístupom ovplyvniť tak, že pre dieťa nebudú až tak zaťažujúce. (Jucovičová, Žáčková, 2010)

4.3 Diagnostické kritéria

Porucha pozornosti môžeme pozorovať už u predškolákov, ktoré nevydržia dlhšie pri jednej hre, zle sa prispôbujú pravidlám hry, nedokážu sa hrať dlhšie s jednou hračkou, behajú od jednej hry k druhej, nedokážu počúvať v klude rozprávku. Najčastejšou poruchou koncentrácie je pri nie príliš zaujímavej motivačnej činnosti, kde je dôležité sa sústrediť na činnosť. Tento problém nastáva často pri nástupe na ZŠ, kde je potrebné sa sústrediť na prácu

v škole a aj doma pri plnení domácich úloh. Jeho pozornosť vyrušuje všetko čo je v jeho okolí, zvuky, ale aj to čo sa deje vonku.

Tieto deti bývajú často netrpezlivé a úlohy, ktoré vyžadujú sústredenosť prípadne trvajú dlho dieťa nedokáže dokončiť, prestáva sa zaujímať o prácu a reagujú podráždene až agresívne.

Deti sa rýchlo unavia a preto mávajú časté kolísanie koncentrácie – fluktuáciu pozornosti, kedy sa dieťa sústreďí, ale po chvíli úplne vypne a za chvíľu je schopné opäť vnímať. Trpia rozsahom pozornosti, ktorý je príliš malý a dokážu prijať len veľmi málo informácií. Tieto deti sa často upnú na jeden podnet a nedokážu sa od neho odpútať. Nevedia rozlíšiť čo je z informácií, ktoré prijímajú dôležité a čo nie je dôležité a tým pádom vytesňujú zo svojej pamäti informácie, ktoré môžu byť pre ne dôležité. (Jucovičová, Žáčková, 2010)

Príznaky nepozornosti:

- často zabúda na každodenné povinnosti
- dosť často máva problémy si zorganizovať si úlohy činnosti
- dá sa vyrušiť vonkajšími podnetmi
- často sa vyhýba vykonaniu úloh, zdráha sa urobiť si domáce úlohy napr. školské alebo domáce práce, nerobí ich rado
- často robí chyby z nepozornosti v škole, pri práci, nedarí sa mu pozorne sústrediť na podrobnosti
- často stráca veci potrebné pre vykonávanie úloh alebo činností
- nepostupuje podľa pokynov a nedarí sa mu dokončiť školskú prácu, domácich prác alebo povinnosti na pracovisku (Swierkoszová, 2007)

Hyperaktivita je nadmerná alebo neprimeraná úroveň motorickej či hlasovej aktivity. Hyperaktívne dieťa vykonáva pohyby, ktoré nie sú potrebné pre danú činnosť alebo nie sú vhodné v danej situácii. (Swierkoszová, 2007)

Hyperaktívne dieťa býva nápadne, hovorné, hlučné, svoje činnosti často sprevádzajú rôznymi zvukmi a komentujú ich. (Fischer, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014)

Skáče často do reči a vydáva atypické zvuky. Základným prejavom hyperaktívneho dieťaťa je neustály nekľud – vrtí sa, hrá sa s rukami, šťuchá do detí, vyrušuje deti pri vyučovaní. U nás sa táto stála fyzická aktivita označuje ako psychomotorický nekľud a vyznačuje sa zvýšenou pohyblivosťou, rýchle pohyby, ktoré môžu spôsobovať aj rôzne úrazy. Tieto deti dokážu spadnúť aj na rovnej ceste kde nie sú prekážky. Môže byť aj jemný psychomotorický nekľud,

ktorý sa prejavuje jemnými pohybmi rúk alebo nôh, potrebujú mať stále niečo v rukách. Dieťa je väčšinou stále v napätí v psychickom, ale aj fyzickom.

Príznaky hyperaktivity

- býva často veľmi urozprávané
- často pri vyučovaní alebo v iných situáciách, kedy má sedieť vstáva zo stoličky
- má ťažkosti sa hrať potichu
- často len tak pohybuje rukami a nohami
- často pobehuje v momentoch kedy je to nevhodné (Swierkoszová, 2007)

Impulzivita je okamžitá reakcia na podnet, kedy chýba fáza rozmyslenia. Dieťa jedná podľa svojho prvotného nápadu a vôbec si nerozmyslí aké to bude mať dôsledky. Veľmi často reaguje veľmi prudko a intenzívne.

Príznaky impulzivity:

- má problém počkať na to, kedy dostane slovo
- vyhrkne často odpoveď skôr, ako bola otázka položená
- prerušuje ostatných alebo sa im pletie do rozhovorov

Minimálne osem z týchto prejavov nepozornosti, hyperaktivity a impulzivity, musia trvať aspoň šesť mesiacov a to do takej miery, že nezodpovedajú jeho veku. (Swierkoszová, 2007)

4.4 Kritéria závažnosti

Mierny typ ADHD

Pri tomto type ADHD je len málo symptómov, ktoré sa u dieťaťa prejavujú v nadmernej miere. Školská angažovanosť pri tomto stupni poruchy sa prejavuje len minimálne alebo vôbec. Symptómy sú zvládnuteľné a nepotrebujú špeciálnu starostlivosť v rámci individuálneho prístupu.

Stredný typ ADHD

Symptómy v školskej a spoločenskej angažovanosti kolísajú medzi „miernou“ a „vážnou“. Dieťa sa nesústreďí, je emočne nestabilné, je nekludné, má zníženú sebakontrolu. Dieťa potrebuje špeciálny a individuálny prístup.

Vážny typ ADHD

Symptómy v školskej a spoločenskej angažovanosti sa prejavujú v nadmernej miere. U dieťaťa je často výrazný neklud, má sklon k rizikovému správaniu, majú problémy v spoložití s ostatnými, nulová schopnosť sebakontroly a sebaovládania. Táto porucha sa často kombinuje so špecifickými poruchami učenia. Špeciálna starostlivosť je nevyhnutná. (Jucovičová, Žáčková, 2010)

4.5 Vplyv ADHD na správanie dieťaťa

Porucha pozornosti a aktivity nemá súvislosť s úrovňou mentálnych schopností. K poruche hyperaktivity a pozornosti, je ale často súvislosť s tlakom okolia. Často sa pripájajú sekundárne dôsledky, ktoré spočívajú v asocálnych formách správania najmä v období dospievania. ADHD môže byť sprevádzaná javmi ako sú nočné mory, nespavosť, neuznávanie autorít. (Fischer, Škoda, Svoboda, Zilcher, 2014)

Dieťa s touto poruchou žije v neustálom strese v škole, doma, ale aj pri hre s rovesníkmi. Tento stres spôsobujú jeho prejavy poruchy, pretože dieťa je pod neustálym tlakom náročných situácií. Deti s touto poruchou túžia byť uznávaní a úspešní, ale väčšinou je to naopak. Každý deň sa dostávajú do situácie, kde pre normálne deti sú to bežné úlohy, ale pre deti s touto poruchou tie úlohy nezvládajú a tiež si to veľmi dobre uvedomujú. Pretože tieto deti tie úlohy nezvládajú, riešia to po svojom a to už nie je pre ich okolie prijateľné. Sú to často tieto stratégie:

- Únik pred problémami – dieťa často býva choré (bolí ich hlava, brucho, zvracia) a nemusí si to ani uvedomovať. To čo si už uvedomuje je to, že uteká zo školy, z domu, alebo sa nezúčastní predmetu s ktorým má problém. Menej nápadný únik je do vnútorného sveta, kde si dieťa predstavuje svoj osobný úspech.
- Regresia – vracia sa do doby, kedy svoje problémy ešte zvládalo. Týmto chovaním si vyžaduje od svojich rodičov viacej pozornosti a lásky a menej nárokov na nich.

Hľadajú sú mladších kamarátov, pri ktorých sa cítia obdivovaný, uznávaní, lebo mladšie deti sú menej kritické.

- Popretie neúspechu alebo jeho zľahčovanie – popretie nebýva vedome, dieťa si neúspech neuvedomuje, ale zľahčovanie neúspechu je už vedomé, dieťa si uvedomuje prehru, ale berie to na ľahkú váhu.
- Upútavanie pozornosti – dieťa sa snaží upútať pozornosť preto, lebo nemá veľa svojich dobrých stránok a preto sa snaží upútať pozornosť tým, že sa začne predvádzať pred rodinou a v škole. Provokuje ostatné deti.
- Útok – dieťa často nevie upozorniť na to, aby si ho rodičia všimli a preto začne byť drzé, slovne napáda rodičov, chová sa agresívne voči predmetom, ale aj voči sebe samému. Toto robí aj v škole, kde napáda aj svojich spolužiakov slovne, ale aj fyzicky.

Rodičia, ktorí majú deti s poruchami ADHD bývajú často obviňovaní svojím okolím za správanie ich dieťaťa, že je nevychované, že sa oň dobre nestarajú. Často sa rodičia dostávajú aj do konfliktov najmä s rodinou (so starými rodičmi, partnermi, ale aj príbuznými). Rodičia sú často zúfalí, lebo naozaj niekedy už nezvládajú výchovu dieťaťa, pretože zlyhávajú všetky výchovné prostriedky. (Jucovičová, Žáčková, 2010)

Svierkoszová (2007, s.103) uvádza, že „Tieto deti vyčerpávajú svoje okolie, to znamená učiteľov, rodičov, spolužiakov – nemávajú kamarátov, sú považované za spoločenské pohromy. Ohrozujú i samých seba, úrazy už vo veku predškolskom nie sú výnimkou.“

4.6 Komunikácia detí s ADD/ADHD

Deti so syndrómom s ADD/ADHD majú problémy s komunikáciou. Veľmi často dochádza k nedorozumeniam a potom vznikajú zbytočné konflikty. Deti nie veľmi dobre chápu to čo sa im chce povedať a potom podľa toho reagujú. Je to ako s porekadlom „ja hovorím o voze a ty o koze“. Medzi najtypickejšie poruchy v komunikácii detí s ADD/ADHD, ktoré vedú k rizikovému správaniu patria:

- Deti často na informácie reagujú impulzívne, hlavne na začiatok rozhovoru. Reagujú predčasne, preto sa dopúšťajú veľa chýb. Napr. pri školskej úlohe, keby deti vypočuli

informáciu požiadavky do konca, reagovali by správne a nedopúšťali by sa chýb, ktoré robia keď informáciu nevypočujú do konca. (Jucovičová, Žáčková, 2010)

- Hyperaktívne deti mávajú problémy v medziľudských vzťahoch. Správanie, ktoré narušuje ich vzťahy s deťmi, pretrváva aj do adolescencie. Pretože ich prejavy nie sú spolužiakom príjemné, bývajú odmietaní a nemajú možnosť uspokojiť svoju potrebu citového vzťahu. Môže to byť fixácia na určitú rovesnícku skupinu, ktorá ho akceptuje, tendencia reaguje na odmietnutie agresiou. (Vágnerová, 2005)
- Zvýšená afektivita, nízka frustračná tolerancia, aj tie sa podieľajú na problémoch s komunikáciou. Deti reagujú na nedôležité podnety, na ktoré by nikto nereagoval neprimerane, afektívne.
- Na zmeny reagujú s neochotou, podráždene až s hnevom. Ich znížená schopnosť vyrovnáť sa so zmenami najmä s neúspechmi vedie ku konfliktom s ostatnými deťmi, učiteľmi i rodičmi. (Jucovičová, Žáčková, 2010)

5 PREVENCIA RIZIKOVÉHO SPRÁVANIA

„Kľúčom k úspechu je spolupráca rodičov a učiteľov – ti spolu musia tvoriť tím, ktorý pracuje na spoločnom projekte.“ (Train, 2001, s. 121)

Stratégie, ktoré učiteľ používa pri práci s deťmi s problémovým správaním sú oveľa účinnejšie, ak pri hľadaní riešení bude spolupracovať s rodičmi dieťaťa. (Essa, 2011)

Aj keď sa učiteľ dieťaťu s rizikovým správaním venuje bez zbytku, musí v prvom rade škola zabezpečiť trvale vhodné prostredie. Ak učiteľ vie, že mu do triedy príde dieťa s problémovým správaním, mal by sa začať zaujímať o presné problémy dieťaťa. Pomôže to hneď na začiatku predvídať problémy a on si bude môcť všetko popredu naplánovať. Pre dieťa, ktoré má problémy bude vstup do novej triedy veľmi ťažký. (Train, 2001)

5.1 Vzájomné pôsobenie medzi rodičmi a učiteľom

Prevenca v rodinách je ešte stále založená na zákazoch, obmedzeniach a na varovaniach. Deťom sprostredkujeme to, čo sme sa sami v detstve naučili, ale táto prevencia je nedostačujúca lebo prenáša zodpovednosť a pocit viny na dieťa. Dieťa v reálnej situácii zostáva samé a izolované so svojím problémom. (Gajdošová a kol., 2005)

Preto je veľmi dôležité, aby rodičia nezabúdali na to, že naozaj vhodná komunikácia s učiteľom je pre dnešný život dieťaťa veľmi dôležitá.

Vzájomné pôsobenie medzi učiteľom a rodičmi musí byť postavené na vzájomnej dôvere a rešpekte, ktorej vybudovanie trvá nejaký čas. Učiteľ by nemal komunikovať s rodičmi po prvý krát, keď sa objaví nejaký problém. Učiteľ a rodičia by sa mali postupne vzájomne poznávať a keď vznikne problém, bude diskusia s rodičmi oveľa prospešnejšia, pretože medzi nimi vznikol vzťah dôvery. (Essa, 2011)

Veľmi dôležité sú rodičovské stretnutia, ktorých cieľom je poskytnúť rodičom základné informácie o rizikovom správaní a o preventívnom výchovnom postoji. Učiteľ, rodičom ukazuje na konkrétnych príkladoch, ako oni sami môžu uplatňovať preventívne prístupy vo výchove vlastných detí, aby sa ich dieťa nestalo potenciálnou obeťou alebo agresorom rizikového správania. Zároveň, keby dieťa bolo obeťou, aby to dokázalo niekomu povedať. (Gajdošová a kol. 2005)

Čím menej rodičia vedia ako sa správať k dieťaťu správne, tým horšie chápu podstatu problému dieťaťa. V skutočnosti každý, kto deťom aspoň trochu rozumie a vie si ich získať,

je schopný dosiahnuť ich celkové zlepšenie a prispôsobenie, pokiaľ sa u dieťaťa jedná len o problémy v správaní. Dôležité je, že formovanie správania dieťaťa je predovšetkým v rukách rodičov, ale na druhej strane aj učiteľ má možnosť v tom, že pracuje so skupinou detí, ktorá môže mať väčšiu výchovnú silu na problémové dieťa než samotný rodič alebo učiteľ. (Michalová, 2012)

5.2 Vzájomné pôsobenie medzi učiteľom a školou

Škola je druhým najdôležitejším výchovným činiteľom, ktoré ovplyvňuje osobnosť dieťaťa. Plní rôzne funkcie, z ktorých mnohé sú edukačné a niektoré socializačné a personalizačné.

Socializačná funkcia – pripravuje žiaka na začlenenie sa do spoločnosti a to prostredníctvom rozšírenia siete sociálnych vzťahov a to i prostredníctvom sociálnych rolí. Dieťa sa oboznamuje s normami školy, triedy, čo mu umožňuje spolužitie s druhými spolužiakmi. Akceptácia znamená, že žiak sa učí, čo smie, musí a môže. Ak je funkcia dôsledne pochopená a zároveň realizovaná učiteľom, plní aj preventívnu funkciu a následne sa žiak učí chápať, že násilie v nijakej podobe nemá v škole svoje miesto.

Personalizačná funkcia – úlohou školy je poskytnúť pomoc deťom tak, že rešpektuje jeho individuálne požiadavky, talent, očakávania. Táto funkcia je, ale znemožňovaná hromadným vyučovaním na školách.

Ak sa v škole neumožní tento priestor pre proces personalizácie žiakov, vzniká medzi žiakmi nespokojnosť a tým aj priestor pre rizikové správanie.

Obidve funkcie napomáhajú prispievať škole k atmosfére dôvery, kooperácie a tým aj k prevencii násilia a to ak v škole absentuje priestor socializácie a individualizácie detí, a je jednostranná komunikácia medzi učiteľmi a žiakmi. O napĺňanie týchto funkcií by sa mal pričiniť sociálny pedagóg a riaditeľ školy. (Gajdošová a kol. 2005)

5.3 Spolupráca s odborníkmi

Starostlivosť o deti s problémovým alebo poruchovým správaním prebieha najčastejšie formou starostlivosti:

- Psychologická – zahŕňa oblasť pedagogicko-psychologických poradní, špeciálno-pedagogických centier a stredísk výchovnej starostlivosti, školský psychológ, školský špeciálny pedagóg.
- Špeciálno-pedagogická – sú to formy reedukačných a kompenzačných cvičení v pedagogicko-psychologických poradniach, v strediskách výchovnej starostlivosti alebo priamo v školskom prostredí.
- Psychiatrická a iná lekárska – zahŕňa ambulantnú starostlivosť, na klinike alebo v psychiatrickej liečebni
- Školská – najmä špeciálnopedagogický prístup k deťom v základnej škole v rámci edukácie a individuálnu starostlivosť
- Rodinná – intervencia so špeciálno-pedagogickým centrom, strediskom výchovnej starostlivosti, kde sa rodina stáva poskytovateľom vhodnej starostlivosti dieťaťa s hyperkinetickou poruchou správania. (Michalková, 2012)

PRAKTICKÁ ČASŤ

6 PRIESKUM

V praktickej časti sme sa zamerali na prieskum, v ktorom sme zisťovali rizikové správanie na prvom stupni základných škôl. Po získaní informácii z dotazníkov navrhujeme opatrenia na zlepšenie správania detí na základných školách.

6.1 Ciele prieskumu

Na začiatku nášho prieskumu sme si stanovili hlavný cieľ diplomovej práce a čiastkové ciele.

Hlavným cieľom nášho prieskumu v diplomovej práci bolo zistiť, aké sú najčastejšie rizikové správania na základných školách.

Na základe hlavného cieľa sme si stanovili aj čiastkové ciele:

- preukázať, u koho sa častejšie prejavuje rizikové správanie, či u dievčat alebo chlapcov
- preukázať, aké rizikové správanie sa najčastejšie prejavuje u dievčat podľa učiteľov
- preukázať, že rizikové správanie u detí prvého stupňa je častejšie krátkodobého charakteru
- preukázať, aké rizikové správanie najčastejšie pozorujú žiaci na prvom stupni základných škôl vo svojich triedach
- preukázať, či je práca učiteľa s dieťaťom s hyperkinetickými poruchami náročnejšia ako s ostatnými deťmi v triede

Na to, aby sme mohli splniť stanovené ciele si musíme vybrať vhodnú metódu prieskumu na zhromaždenie údajov. Zvolili sme dotazníkovú metódu. Zistili sme situáciu na vypracovanie, rozšírenie a zhromažďovanie dotazníkovej metódy. Aby sme mohli byť nestranní, vypracovali sme dotazník, ktorý zachováva anonymitu opýtaných respondentov a ponúkli sme možnosti na odpovede.

6.2 Hypotézy prieskumu

Hypotéza č. 1 Predpokladáme, že rizikové správanie sa prejavuje častejšie u chlapcov ako u dievčat.

Hypotéza č. 2 Predpokladáme, že najčastejšie rizikové správanie u dievčat bude posmievanie sa svojim spolužiakom.

Hypotéza č. 3 Predpokladáme, že rizikové správanie u detí prvého stupňa je častejšie krátkodobého charakteru.

Hypotéza č. 4 Predpokladáme, že deti prvého stupňa najčastejšie pozorujú rizikové správanie u svojich spolužiakov tých, ktorí neposlúchajú pani učiteľku.

Hypotéza č. 5 Predpokladáme, že pre učiteľov je práca so žiakom s hyperkinetickými poruchami náročnejšia ako s ostatnými deťmi v triede.

6.3 Použité metódy a postupy

V tejto fáze sme sa zamerali na zisťovanie informácií rizikového správania na základných školách prvého stupňa. Na vytvorenie praktickej časti sme použili kvantitatívnu metódu a zámerný výber respondentov. Pre získanie potrebných informácií, nášho prieskumu sme z dôvodu rýchleho zistenia informácií, rozhodli pre zostavenie dvoch dotazníkov, ktoré nám poskytnú informácie o problematike rizikového správania na školách. Výhodou dotazníkov bola ich anonymita, čo umožnilo respondentom, či už deťom alebo učiteľom vyjadriť svoje uvoľnené a úprimné odpovede, bez obáv a zneužitia údajov.

V prvom dotazníku, ktorý bol určený deťom, sme sa zamerali na zistenie najčastejších prejavov rizikového správania. Zaujímali nás prejavy rizikového správania z pohľadu detí, ktoré sú najčastejšie medzi ich spolužiakmi.

V druhom dotazníku, ktorý bol určený učiteľom základných škôl nás zaujímalo, či sa v ich triedach prejavuje rizikové správanie, u koho sa prejavuje rizikové správanie najčastejšie, aké najčastejšie rizikové správanie je v ich triede. Ďalej nás zaujímalo, či niekedy

nepreceňujú prejavy rizikového správania u detí, a či majú skúsenosti s deťmi s hyperkinetickými poruchami počas svojho pôsobenia v školstve.

Ako posledné sme sa zamerali na dotazník, ktorý sme robili so žiakmi a zaujímali nás otázky s kladnou odpoveďou od čísla 3 po číslo 10. Prieskumnou vzorkou sme chceli zistiť, ktoré rizikové správanie podľa žiakov sa vyskytuje najčastejšie na prvom stupni základných škôl (graf 26).

6.4 Prieskumná vzorka

Pred uskutočnením samotného prieskumu sme navštívili tri základné školy v Žilinskom okrese a urobili sme si predbežný prieskum o počte detí a učiteľov prvého stupňa. Na vytvorenie prieskumnej vzorky dotazníka pre deti sme mali dostatočný počet respondentov. Na vytvorenie prieskumnej vzorky dotazníka pre učiteľov sme museli využiť, aj elektronickú formu zberu dát. Táto prieskumná vzorka sa rozposlala v Žilinskom a Trenčianskom kraji. Tento prieskum netrval dlho, pretože aj deti aj učiteľov táto téma zisťovania zaujala a preto sme nemali väčší problém pri vyplňaní dotazníkov.

Všetkým bolo vysvetlené ako treba dotazník vyplňať a pre aký účel sú dotazníky určené. Na základných školách bola veľmi dobrá spolupráca, či už s deťmi alebo aj učiteľmi. Všetky otázky boli vyplňované úprimne a respondenti nemali príliš veľké problémy pri vyplňaní. Keď bolo treba, otázku som vysvetlila ústne.

Na prvý dotazník, ktorý bol určený deťom prvého stupňa bolo použitých 180 dotazníkov, z toho sa nám vrátilo 163 vyplnených dotazníkov.

Druhý dotazník bol pre učiteľov, ktorí pracovali na prvom stupni základných škôl v konkrétnych troch školách. Keďže prieskumná vzorka nebola dostačujúca, museli sme použiť aj elektronickú formu na získanie ďalších respondentov.

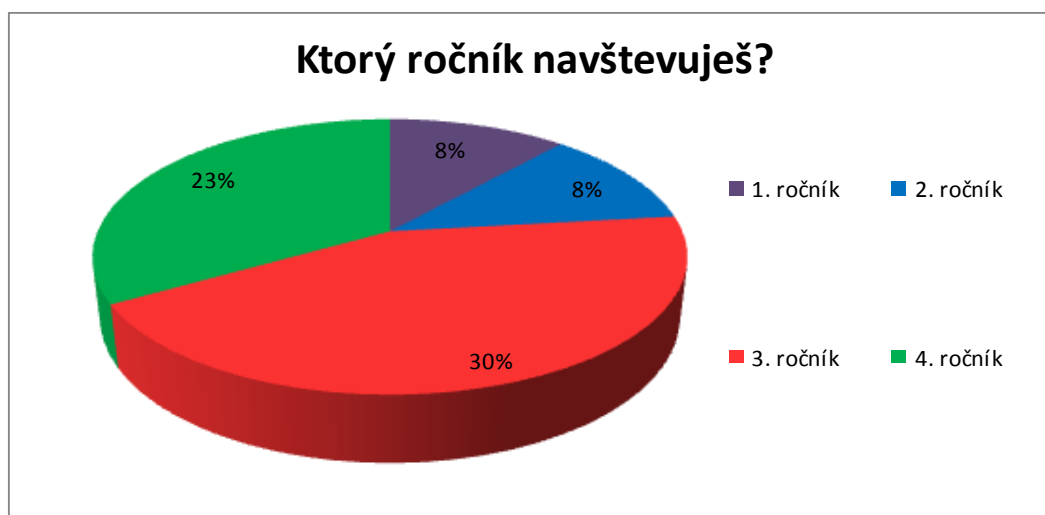
Odpovede získané z dotazníkov sme spočítali a pre dobrú prehľadnosť sme ich zobrazili v grafoch.

6.5 Prezentácia výsledkov a analýza údajov

Nášho prvého prieskum sa zúčastnilo 163 respondentov prvého stupňa troch základných škôl. V prvej časti sa zameriame na vyhodnotenie vybraných zistení z pohľadu detí na rizikové správanie v ich triede. Otázky v tomto dotazníku boli vytvorené, tak aby otázkam porozumeli deti prvého stupňa. Odpovede boli označené farebne, pre pomoc detí v prvej triede. Každá otázka bola vopred prečítaná a následne aj odpoveď s vysvetlením farebného označená. Respondenti otázkam rozumeli a nemali problém zakrúžkovať odpoveď. Ak si mysleli áno označili červené políčko, a ak nie označili modré. Deti vyplňovanie veľmi zaujalo a brali to veľmi zodpovedne.

1. Ktorý ročník navštevuješ?

Graf 1

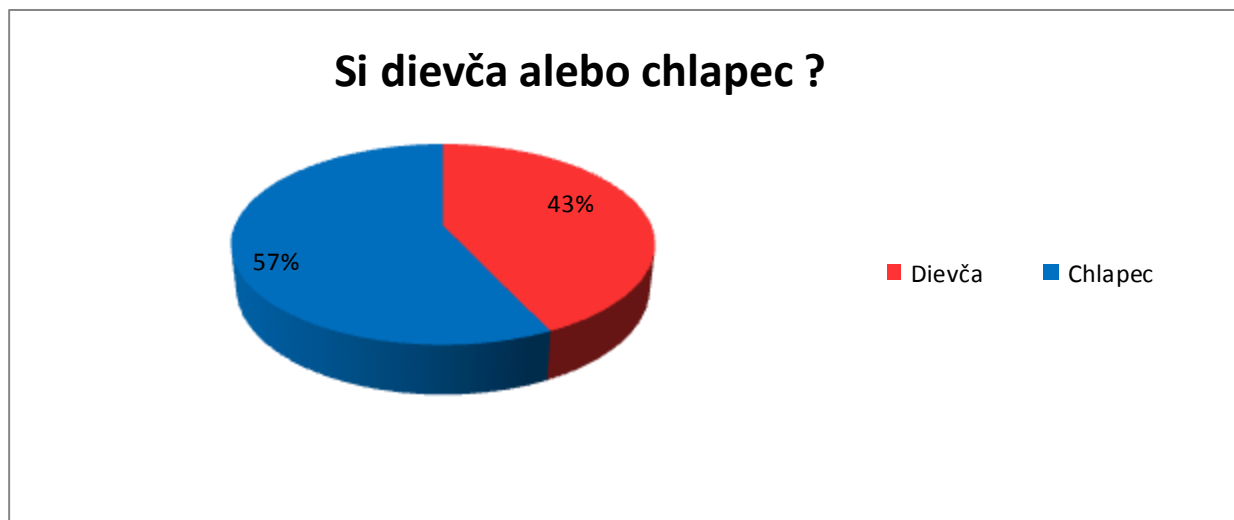

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na otázku, ktorý ročník navštevujú respondenti odpovedali nasledovne. Podľa grafu 1 vidíme, že 30% respondentov navštevuje tretí ročník základnej školy, 23% respondentov navštevuje štvrtý ročník, 8% respondentov navštevuje prvý a druhý ročník základných škôl.

2. Si dievča alebo chlapec?

Graf 2

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na otázku, či sú dievčatá alebo chlapci respondenti odpovedali nasledovne. V grafe 2 57% respondentov odpovedalo, že sú chlapci a 43% respondentov boli dievčatá.

3. Sú v tvojej triede deti, ktoré často neposlúchajú pani učiteľku?

Graf3

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na otázku, či sú v triede deti, ktoré často neposlúchajú pani učiteľku odpovedalo väčšina respondentov s 85%, že často neposlúchajú a 15% respondentov odpovedalo, že nie často neposlúchajú deti pani učiteľku.

4. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí ubližujú tebe alebo tvojím spolužiakom?

Graf 4

Zdroje: Vlastné spracovanie

V tejto otázke sme sa pýtali, či sú v triede respondenta deti, ktoré ubližujú jemu alebo jeho spolužiakom. Aj tu väčšina respondentov 81% odpovedalo na otázku áno. Na otázku nie odpovedalo 19% respondentov.

5. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí sú zúrivi, ak sa im niečo nepodarí alebo im pani učiteľka niečo zakáže?

Viac ako polovica respondentov odpovedalo, že sú v triede spolužiaci, ktorí sú zúrivi a menšia polovica so 44% odpovedala, že nie sú v triede spolužiaci, ktorí sú zúrivi, ak sa im niečo nepodarí alebo im pani učiteľka niečo zakáže.

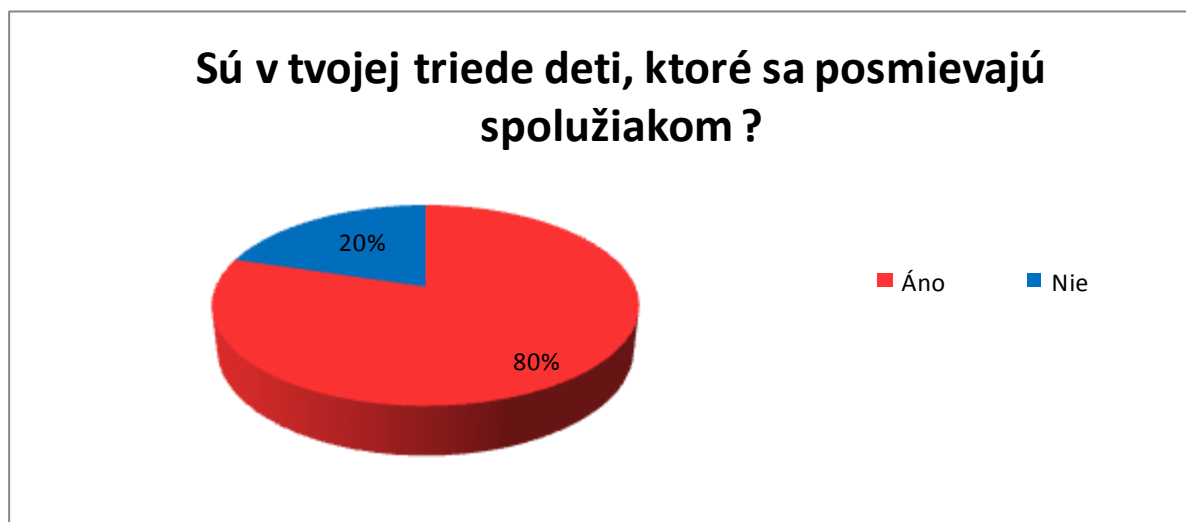
Graf 5

Zdroje: Vlastné spracovanie

6. Sú v tvojej triede deti, ktoré sa posmievajú spolužiakom?

Graf 6

Zdroje: Vlastné spracovanie

Aj tu väčšina respondentov s 80% odpovedalo, že sú v ich triede deti, ktoré sa posmievajú spolužiakom. 20% respondentov si nemyslí, že sú v ich triede spolužiaci, ktorí sa posmievajú.

7. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí vykrikujú cez vyučovanie a vyrušujú celú triedu?

Graf 7

Zdroje: Vlastné spracovanie

85% respondentov tvrdí, že majú v triede spolužiakov, ktorí vykrikujú cez vyučovanie a vyrušujú celú triedu, a len 15% respondentov je presvedčených, že nie sú v triede deti, ktoré vykrikujú cez vyučovanie.

8. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí používajú nevhodné slová?

Na otázku, či používajú žiaci v triede nevhodné slová veľmi veľká časť respondentov, ktorá tvorí 88% súhlasí a 12% respondentov nesúhlasí s tým, že sú v triede žiaci, ktorí používajú nevhodné slová.

Graf 8

Zdroje: Vlastné spracovanie

Na otázku, či používajú žiaci v triede nevhodné slová veľmi veľká časť respondentov, ktorá tvorí 88% súhlasí a 12% respondentov nesúhlasí s tým, že sú v triede žiaci, ktorí používajú nevhodné slová.

9. Videl/a si spolužiaka zobrať si niečo, čo nie je jeho?

Graf 9

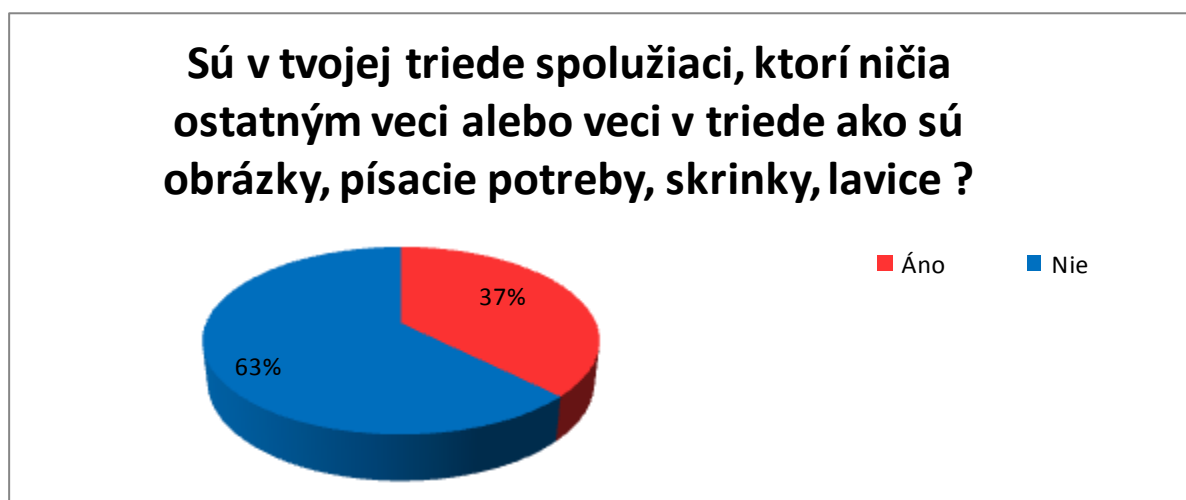

Zdroje: Vlastné spracovanie

V tomto grafe vidíme, že iba vyše polovica respondentov nevidela, spolužiakov si zobrat' niečo čo mu nepatrí. A až 47% opýtaných uviedlo, že videli si zobrat' spolužiaka niečo čo nie je jeho.

10. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí ničia ostatným veci alebo veci v triede ako sú obrázky, písacie potreby, skrinky, lavice?

Graf 10

Zdroje: Vlastné spracovanie

V tomto grafe vidíme, 63% respondentov odpovedalo, že sú v triede deti, ktoré neničia majetok detí alebo majetok školy. A 37% opýtaných odpovedalo, že videlo spolužiakov ničiť veci ostatným alebo veci v triede.

V druhom prieskume sa zúčastnilo 48 respondentov, ktorí sú učiteľmi na prvom stupni základných škôl.

1. Koľko rokov učíte na prvom stupni základnej školy?

V prvej otázke druhého dotazníka sme sa pýtali respondentov koľko rokov učia na prvom stupni základných škôl. Najviac respondentov učí na prvom stupni základnej školy 11 – 20 rokov, kde odpovedalo až 58%. 25% odpovedalo, že na prvom stupni učí 21 – 30 rokov. Po 8% respondentov učí na prvom stupni základnej školy 0-10 a 31 a viac rokov.

Graf 11

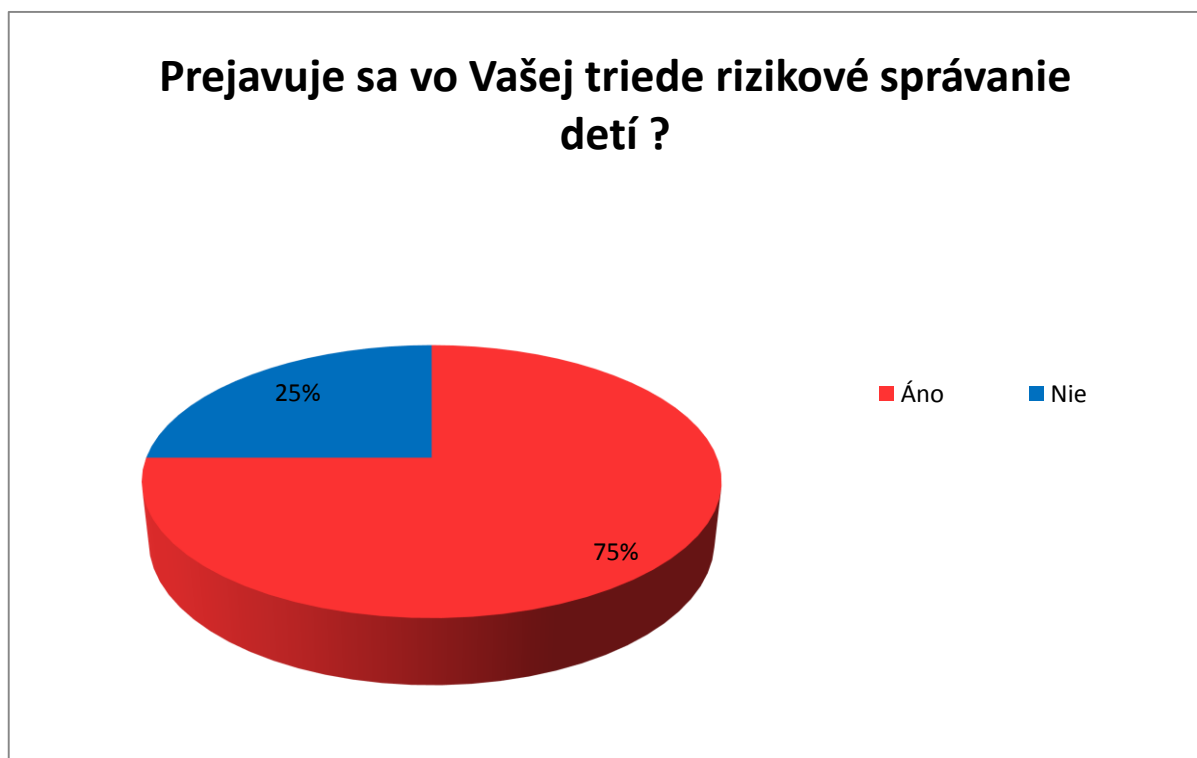

Zdroje: Vlastné spracovanie

2. Prejavuje sa vo Vašej triede rizikové správanie detí?

Táto otázka nás zaujímala z dôvodu, či učitelia vnímajú, že v ich triede je rizikové správanie detí a rozumejú tomuto pojmu. Pretože rizikové správanie, nie je vždy poruchou správania. Až 75% respondentov z opýtaných odpovedalo, že sa v ich triede prejavuje rizikové správanie. 25% opýtaných odpovedalo, že sa u nich v triede neprejavuje rizikové správanie.

Graf 12

Zdroje: Vlastné spracovanie

3. U koho sa častejšie prejavuje rizikové správanie?

Na otázku u koho sa prejavuje rizikové správanie častejšie, až 100% respondentov odpovedalo, že u chlapcov je rizikové správanie častejšie.

Graf 13

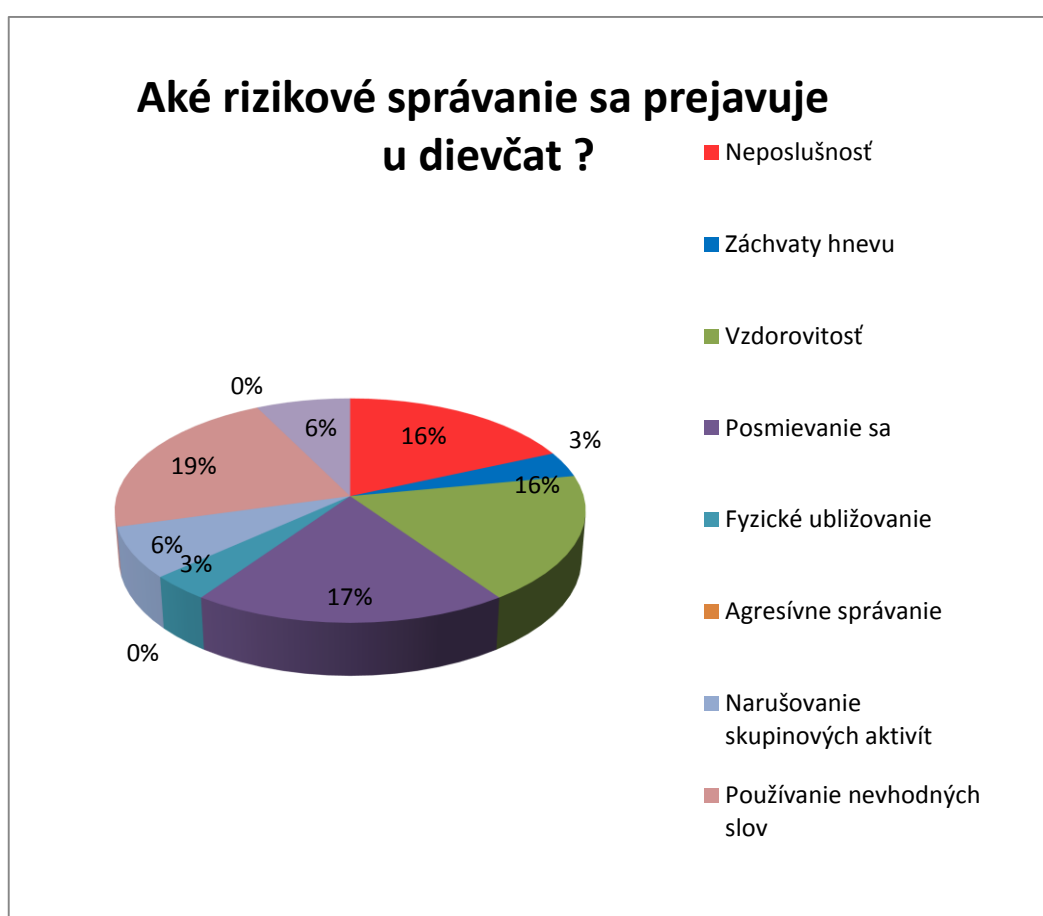

Zdroje: Vlastné spracovanie

4. Aké rizikové správanie sa prejavuje u dievčat?

Na túto otázku respondenti mohli označiť viac odpovedí. Otázka nám slúžila na zistenie aké rizikové správanie sa najčastejšie prejavuje u dievčat. Až 19% rizikového správania u dievčat je používanie nevhodných slov. 17% nám graf ukázal, že je posmievanie, 16% rizikového správania je u dievčat je neposlušnosť a vzdorovitosť. 6% respondenti označili poruchu pozornosti s hyperaktivitou a narušovanie skupinových aktivít. Po 3% boli označené odpovede v otázke záchvaty hnevu a fyzické ubližovanie.

Graf 14

Zdroje: Vlastné spracovanie

5. Aké rizikové správanie sa prejavuje u chlapcov?

Aj v tejto otázke mohli respondenti označiť viac odpovedí. V tomto grafe vidíme, že aj u chlapcov je najčastejšie rizikové správanie až 16% posmievanie sa a neposlušnosť. 14% chlapcov fyzicky ubližuje svojim spolužiakom, 13% chlapcov prieskumnej vzorky používa nevhodné slová. 11% respondenti označili odpoveď, že sú chlapci vzdorovití. 9% chlapcov narušuje skupinové aktivity a 7% máva záchvaty hnevu. Ďalej respondenti uviedli, že 4% chlapcov má poruchu ADHD a 2%, kde majú chlapci agresívne správanie a ničia veci ostatným deťom.

Graf 15

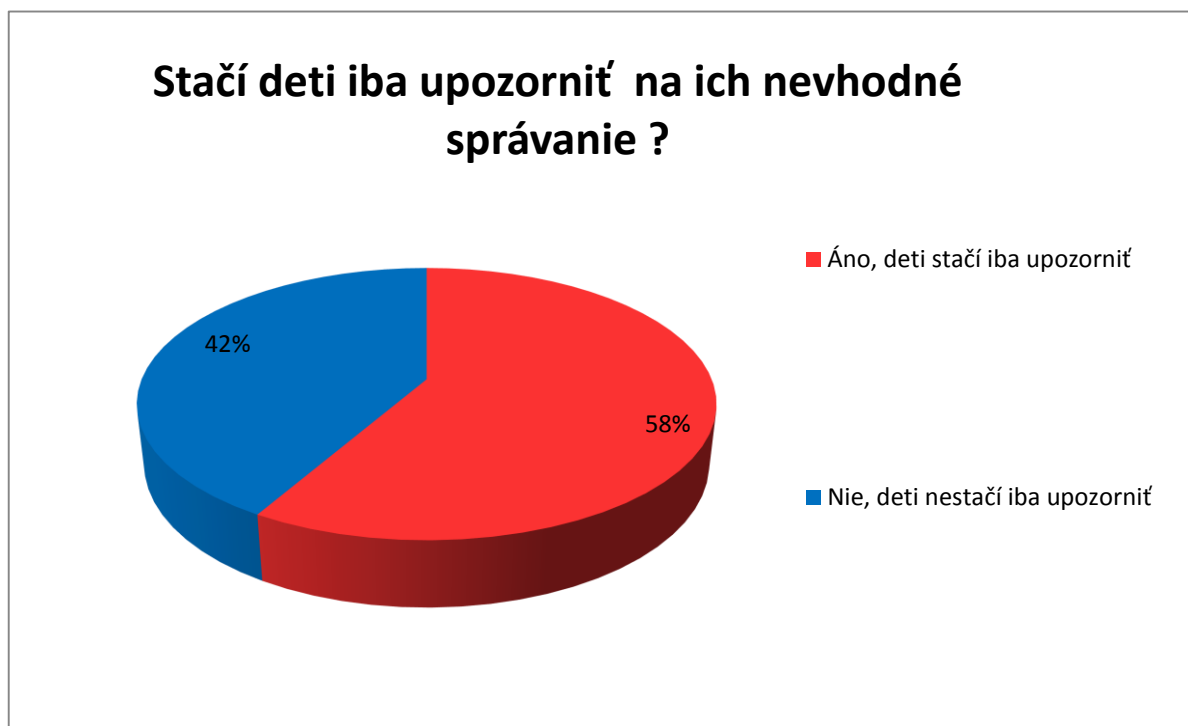

Zdroje: Vlastné spracovanie

6. Stačí deti iba upozorniť na ich nevhodné správanie?

Na otázku či stačí deti iba upozorniť na ich nevhodné správanie viac ako polovica odpovedala to je 58% a odpovedali, že stačí deti iba upozorniť, aby sa opäť začali správať normálne. 42% opýtaných odpovedalo, že nie, nestačí deti iba upozorniť a musia to riešiť iným spôsobom.

Graf 16

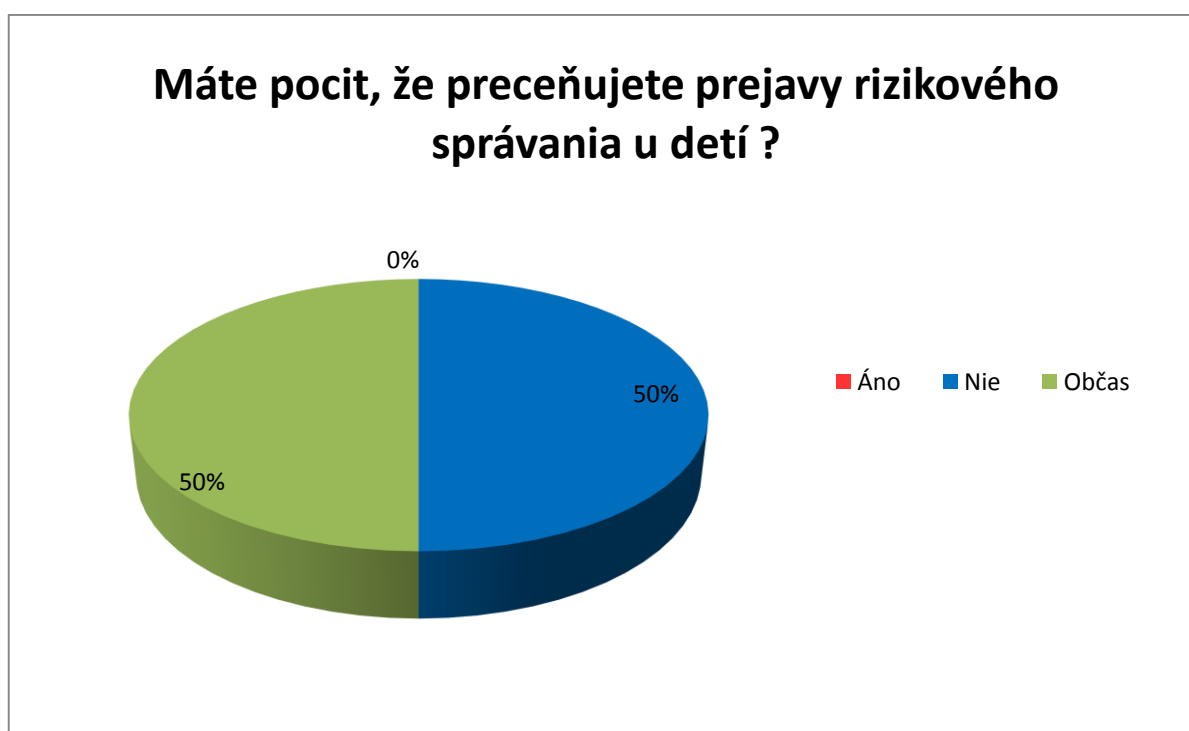

Zdroje: Vlastné spracovanie

7. Máte pocit, že preceňujete prejavy rizikového správania?

Na túto otázku opýtaní mohli odpovedať áno, nie, občas. Ani jeden z respondentov neodpovedal na otázku áno, či preceňujú prejavy rizikového správania. Presne polovica odpovedala, že nie, nepreceňujú prejavy rizikového správania u žiakov a druhá polovica odpovedala, že občas sa im stane, že precenia u dieťaťa rizikové prejavy v správaní.

Graf 17

Zdroje: Vlastné spracovanie

8. Rizikové správanie u detí je častejšie problémom krátkodobého alebo dlhodobého charakteru?

Na otázku, či je rizikové správanie u detí častejšie krátkodobého alebo dlhodobého charakteru respondenti odpovedali, že až 67% detí má rizikové správanie dlhodobého charakteru. 33% opýtaní odpovedali, že u detí je rizikové správanie krátkodobého charakteru.

Graf 18

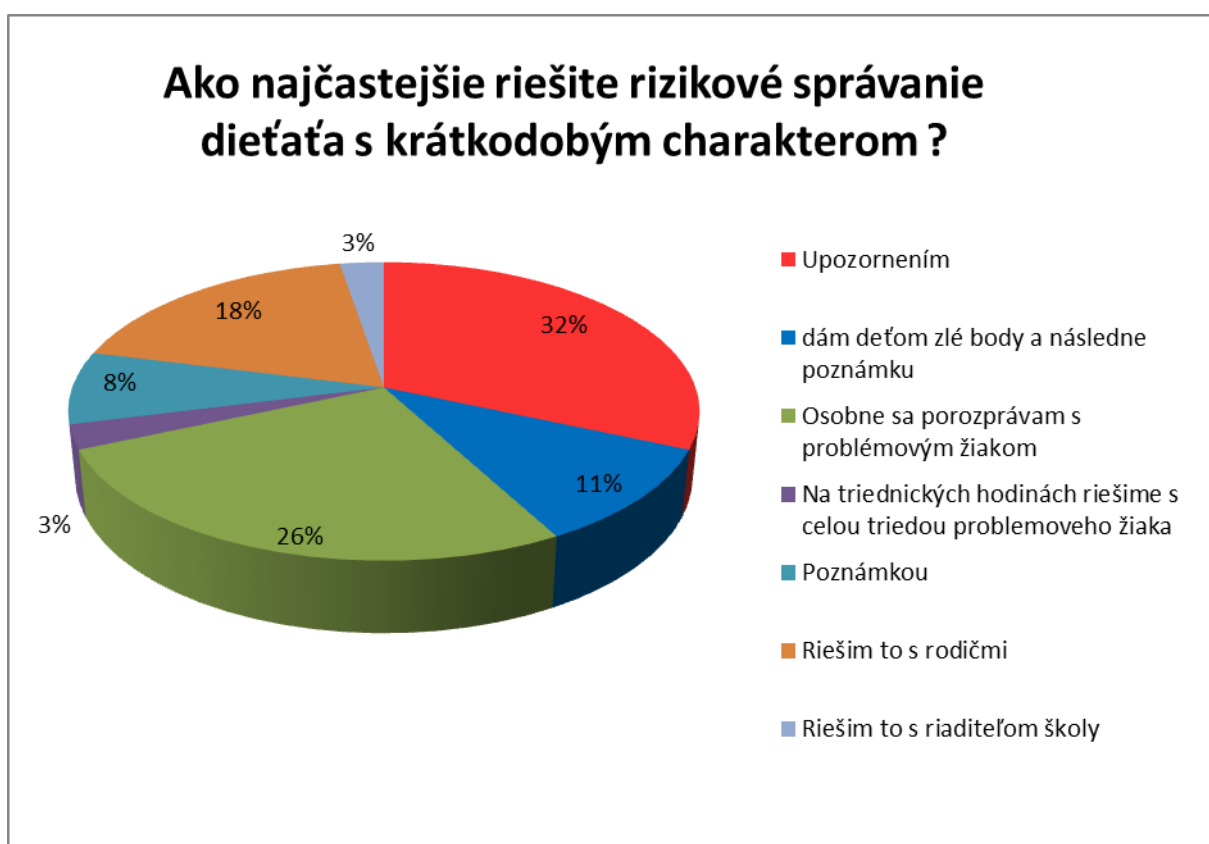

Zdroje: Vlastné spracovanie

9. Ako najčastejšie riešite rizikové správanie dieťaťa s krátkodobým charakterom?

V tejto časti dotazníka nás zaujímalo, ako riešia respondenti rizikové správanie detí krátkodobého charakteru. Najviac 32% správanie detí krátkodobého charakteru riešia upozornením. 26% sa osobne porozprávajú s dieťaťom. 18% rizikové správanie krátkodobého charakteru riešia s rodičmi. 11% dajú deťom zlé body, za ktoré mu potom dajú poznámku. 8% opýtaných dá hneď za správanie poznámku a 3% respondentov riešia rizikové správania žiaka na triednických hodinách alebo s riaditeľom školy.

Graf 19

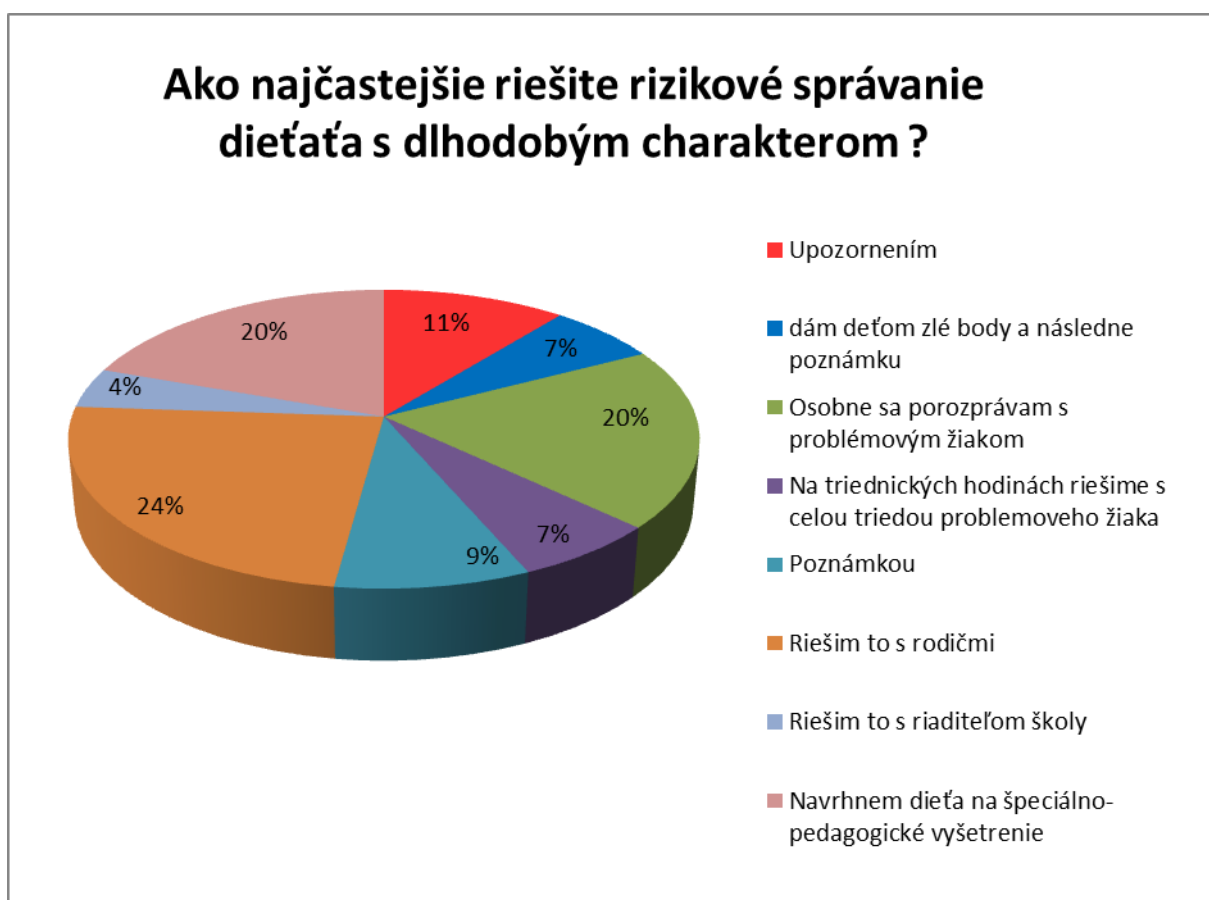

Zdroj: Vlastné spracovanie

10. Ako najčastejšie riešite rizikové správanie dieťaťa s dlhodobým charakterom?

V tomto grafe vidíme, že 24% rizikové správanie riešia respondenti najčastejšie s rodičmi a s 20% sa opýtaní osobne porozprávajú a tiež navrhnú rodičom špeciálno-pedagogické vyšetrenie. 11% dieťa iba upozorní. 9% odpovedalo, že dá dieťaťu za správanie poznámku. 7% respondentov dá deťom zlé body a následne na to poznámku. Ďalších 7% rizikové správanie žiaka rieši na triednických hodinách s celou triedou. 4% opýtaných zlé správanie dieťaťa rieši s riaditeľom školy.

Graf 20

Zdroj: Vlastné spracovanie

11. Ak rizikové správanie u detí je dlhodobého charakteru navrhnete rodičom špeciálno-pedagogické a psychologické vyšetrenie?

Aj na túto otázku mohli respondenti odpovedať áno, nie a občas. Najviac respondenti odpovedali áno 83% a 8% respondentov nenavrhne špeciálno-pedagogické vyšetrenie a 8% občas navrhne špeciálno-pedagogické vyšetrenie.

Graf 21

Zdroj: Vlastné spracovanie

12. Súhlasia rodičia dieťaťa so špeciálno-pedagogickým a psychologickým vyšetrením?

Respondenti, ktorí v predchádzajúcej otázke odpovedali nie, na túto otázku neodpovedali. 64% rodičov súhlasí po rozhovore s učiteľom a navštívi s dieťaťom špeciálno-pedagogickú poradňu a psychologickú poradňu. 36% opýtaných odpovedalo, že často musia rodičov presviedčať, aby rodičia dali dieťa vyšetriť.

Graf 22

Zdroj: Vlastné spracovanie

13. Po vyšetrení špeciálno-pedagogickou a psychologickou poradňou sa potvrdia u dieťaťa poruchy správania?

Na otázku, či sa po vyšetrení špeciálno-pedagogickou a psychologickou poradňou potvrdia u dieťaťa poruchy správania respondenti odpovedali, že 55% detí má poruchu ADHD – poruchu pozornosti s hyperaktivitou a 45% detí má ADD syndróm – poruchu pozornosti.

Graf 23

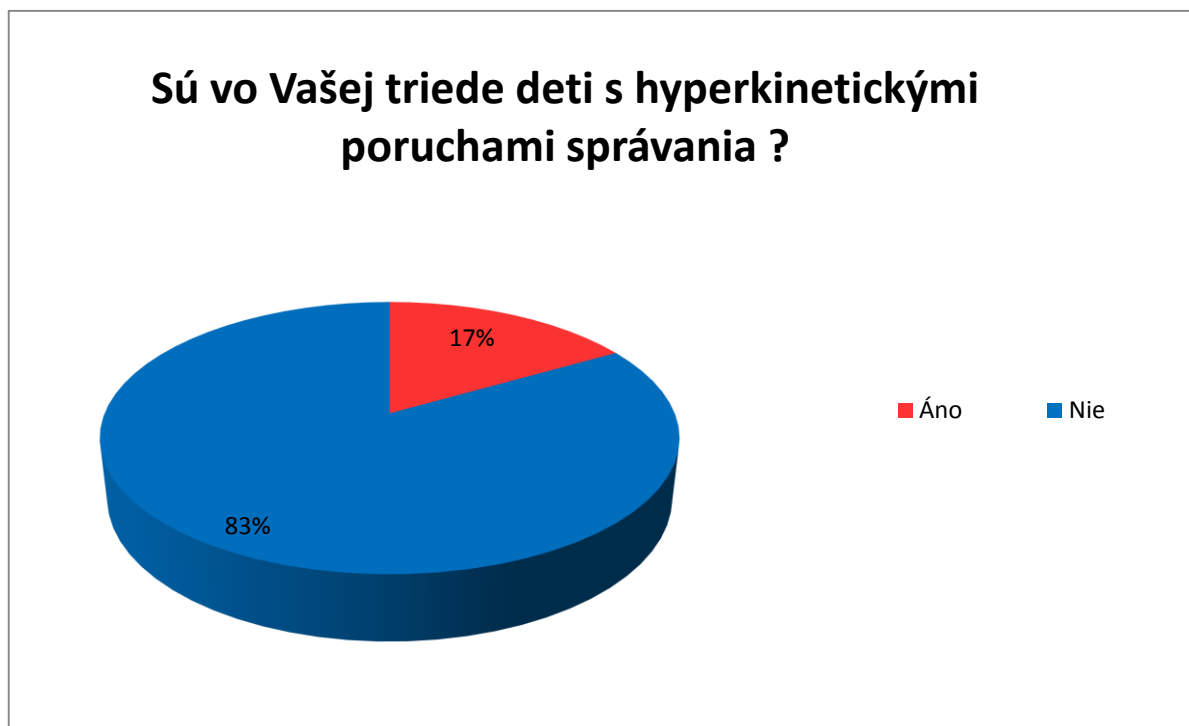

Zdroj: Vlastné zdroje

14. Sú vo Vašej triede deti s hyperkinetickými poruchami?

V otázke, či sú v triede respondentov deti s hyperkinetickými poruchami až 83% odpovedalo, že nemá v triede deti s hyperkinetickými poruchami a 17% potvrdilo, že má v triede deti s hyperkinetickými poruchami.

Graf 24

Zdroj: Vlastné zdroje

15. Je pre Vás dieťa s hyperkinetickými poruchami správania náročnejšie na prácu v triede ako ostatné deti?

V poslednej otázke našej prieskumnej vzorky nás zaujímalo, či je pre opýtaných dieťa s hyperkinetickou poruchou správania náročnejšie na prácu v triede ako ostatné deti. Respondenti odpovedali až väčšia polovica súhlasí s odpoveďou áno je práca s dieťaťom s hyperkinetickými poruchami náročnejšia ako ostatnými, 25% odpovedalo, že skôr nie je náročnejšia a 17% opýtaných odpovedalo, že nie je práca s deťmi s hyperkinetickými poruchami náročnejšia.

Graf 25

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na zistenie piatej hypotézy, sme urobili graf, ktorý nám ukáže, ktoré rizikové správanie je najčastejšie vnímané žiakmi prvého stupňa základných škôl.

Keďže nás zaujímalo zistenie, ktoré rizikové správanie najčastejšie vnímajú malí respondenti vytvorili sme z prieskumnej vzorky graf, v ktorom nám najviac percent zodpovedalo, že používanie nevhodných slov je v ich triedach najčastejším rizikovým správaním. 15% je neposlúchanie pani učiteľku a vykrikovanie cez vyučovanie. Na treťom mieste so 14% je ubližovanie spolužiakom a posmievanie sa. 10% je zúrivosť, ak sa deťom niečo nepodarí alebo im pani učiteľka niečo zakáže až 8% z daných odpovedí bola krádež a 7% ničenie vecí ostatným a vecí v triede.

Graf 26

Zdroj: Vlastné spracovanie

6.6 Potvrdenie alebo vyvrátenie hypotéz

Prostredníctvom oboch dotazníkov zameraných na rizikové správanie žiakov na prvom stupni, sa nám podarilo zistiť údaje od respondentov. Vďaka reprezentatívnej vzorke sa nám podarilo zistiť údaje, ktoré nám umožnili preskúmať správnosť stanovených hypotéz.

Hypotéza č. 1 Predpokladáme, že rizikové správanie sa prejavuje častejšie u chlapcov ako u dievčat.

Hypotéza sa nám potvrdila. V našej prieskumnej vzorke nám graf ukázal, že na troch základných školách v Žilinskom kraji sa častejšie prejavuje rizikové správanie u chlapcov ako u dievčat. Chlapci sú oveľa živší ako dievčatá, majú radšej počítačové bojové hry, na ktoré sa tešia keď prídu domov, aby na druhý deň mohli spolužiakom fyzicky predviesť čo sa doma naučili.

Hypotéza č. 2 Predpokladáme, že najčastejšie rizikové správanie u dievčat bude posmievanie sa svojim spolužiakom.

Hypotéza sa nám nepotvrdila. Na základe zistení nám respondenti odpovedali, že najčastejší rizikový prejav správania u dievčat je používanie nevhodných slov. Predpokladali sme, že dievčatá sa najčastejšie posmievať svojim spolužiakom a hlavne spolužiačkam, za ich handicap. Handicap u dievčat môže byť nie moc pekné oblečenie, školská taška alebo vlasy, tvár. Z prieskumnej vzorky vidíme, že aj u dievčat sa správanie zhoršuje aj keď to nie je fyzické ubližovanie, ale skôr psychické.

Hypotéza č. 3 Predpokladáme, že rizikové správanie u detí prvého stupňa je častejšie krátkodobého charakteru.

Hypotéza sa nám nepotvrdila. Z prieskumu vidieť, že iba jedna tretina žiakov z prieskumnej vzorky má rizikové správanie krátkodobého charakteru. Väčšia časť detí, ktoré boli respondentmi myslené, majú rizikové správanie dlhodobého charakteru.

Hypotéza č. 4 Predpokladáme, že deti prvého stupňa najčastejšie pozorujú ako rizikové správanie u svojich spolužiakov tých, ktorí neposlúchajú pani učiteľku.

Hypotéza sa nám opäť nepotvrdila. Ako vidíme v grafe 26, prieskumná vzorka nám ukázala, že najviac percent je používanie nevhodných slov. Aj v hypotéze 2 sa nám nepotvrdila prieskumná vzorka, ale potvrdilo sa nám, že najčastejším rizikovým správaním u dievčat je používanie nevhodných slov. Máme za to, že používanie nevhodných slov bude každým rokom percentuálne narastať.

Hypotéza č. 5 Predpokladáme, že pre učiteľov je práca so žiakom s hyperkinetickými poruchami náročnejšia ako s ostatnými deťmi v triede.

Hypotéza sa nám potvrdila. Dokonca väčšia polovica odpovedala, že práca so žiakom s hyperkinetickými poruchami náročnejšia ako s ostatnými deťmi. Žiak s ADHD/ADD potrebuje svoj čas a trpezlivosť učiteľa a taktiež je to niekedy náročné aj pre jeho spolužiakov. Dieťa potrebuje viac pomôcť, vysvetliť a mať hlavne správne miesto na to, aby sa cítilo v pohode počas celého vyučovania.

6.7 Odporúčania pre prax

- Odstrániť príčiny rizikového správania žiakov na prvom stupni prostredníctvom preventívnych aktivít, ktoré budú zamerané na školách proti násiliu a agresivite.
- Zaškoliť učiteľov o rizikovom správaní a poruchách správania, aby vedeli lepšie zhodnotiť, či ide len o problémové správanie, alebo či sa už u žiaka prejavila porucha správania.
- Školská inštitúcia, by mala zhodnotiť kvalitu špeciálnych pedagógov a asistentov, ktorí by mali priestor aj na kvalitnejšie a sústavnejšie pôsobenie v oblasti primárnej prevencie sociálno-patologických javov.
- Organizovať besedy už od mladšieho školského veku, ktoré budú zamerané na agresiu, šikanu, rizikové správanie a ponúknuť pomoc v prípade, že niektoré dieťa s tým má osobnú skúsenosť.

- Povzbudzovať učiteľov, aby sa venovali aspoň raz týždenne na triednických hodinách problematike rizikového správania a riešili konkrétne problémy v svojej triede.
- Organizovať besedy pre rodičov detí, ktoré bude zamerané na poruchové správanie a ponúknuť odbornú pomoc špeciálnych pedagógov.
- Spolupracovať s mestskou políciou a vytvoriť pravidelný program stretnutí, ktoré budú zamerané vždy na určitú tému rizikového správania.
- Doplniť chýbajúcich sociálnych pracovníkov, výchovných poradcov, poprípade zaškoliť niektorých učiteľov, aby sa odborne vzdelávali a následne rozumeli danému problému a mohli tak pomáhať obetiam rizikového správania, zároveň lepšie dohliadať na páchatel'ov rizikového správania na školách.
- Vzájomné pôsobenie medzi učiteľom a žiakom, učiteľom a rodičom na pravidelných stretnutiach a pôsobenie učiteľ a škola.
- Poskytnúť zo strany školy, obce alebo mesta dostatočné množstvo záujmových aktivít, ktoré pozitívne zaplnia žiakom voľný čas, ktorý by strávili v asociálnych rovesníckych skupinách, pri televízii alebo počítači.
- Rodičom, ktoré majú deti s hyperkinetickou poruchou zvýšiť informovanosť o tejto poruche a pravidelná komunikácia s učiteľom, so špeciálnym pedagógom, psychológom.

ZÁVER

Je známe, že byť dobrým človekom je veľmi ťažké, ale byť zlým človekom je oveľa jednoduchšie. Aj u detí je to niečo podobné. Aj keď je lákavé sa hrať a pritom nemyslieť na pravidlá, na dôsledky nesprávneho konania, môžeme povedať, že dieťa, ktoré má správnu výchovu a vie rozlíšiť dobré od zlého, nepodľahne pokušeniu urobiť niečo zlé.

Rizikové správanie každým rokom stúpa a mali by sa na každej škole, realizovať programy proti násiliu. Každá trieda máva triednické hodiny, na ktorých by mal učiteľ venovať aspoň pár minút a rozprávať sa s deťmi o danom probléme v ich triede alebo aj na danej škole, poprípade im názorne ukázať vecné škody a vysvetliť im následky aké s tým súvisia.

Rodičia by mali občas zabudnúť na svoje problémy a svoju prácu a mali by sa viac venovať svojim deťom, z ktorých raz vyrastú dospelí ľudia. To čo dostanú v detstve si prenású do dospelosti. Niekedy rodičia prídu na to, že sa svojim deťom venovali príliš málo a „deti boli deťmi ulice“, že už je veľmi neskoro „plakať nad rozliatym mliekom“. Aj keď sa snažia dať často veci do poriadku, ich dieťa už ich nepočúva a normy, ktoré sú pre mnohých samozrejme, pre nich sú neznáme. Z takýchto detí často vyrastú delikventi a kriminálnici alebo veľmi nešťastní ľudia, ktorí sa nemôžu adaptovať bežnom živote.

Učitelia by mali byť tolerantní, vedieť pochopiť, odpustiť, nasmerovať dieťa na správnu cestu a každý deň ukazovať na sebe príklad ako sa správať k druhým ľuďom. Ku každému dieťaťu by sa mali správať rovnako, či už je lepšie alebo horšie vo svojom správaní. Deti sú veľmi všímavé a využijú každý moment, kedy učiteľ prejaví svoju slabšiu stránku.

V diplomovej práci sme poukázali na to, že aj na prvom stupni základných škôl je rizikové správanie naozaj rozšírené. Nie je to iba fyzické násilie, ale často rušivé správanie počas vyučovania, psychické ubližovanie a slovné napádanie. V prieskumnej vzorke nás veľmi prekvapilo, že nielen chlapci, ale aj dievčatá často používajú nevhodné slová. Myslíme si, že na tom majú vinu často rodičia, pretože si neuvedomujú, že hovoria niečo, čo nie je vhodné pre malé deti a tie to automaticky preberajú od svojich rodičov a myslia si, že je to v poriadku.

Vždy je väčšia časť detí, ktoré sú slušne vychované, dodržujú sociálne normy, ale stačí pár jedincov a naruší to pohodu celej triedy. Deti začnú byť nervózne z konkrétnej situácie a následne začnú prejavovať agresívne správanie. Deti v dnešnej dobe nevedia často rozlíšiť čo je správne, a čo celkom správne nie je, práve preto, že nielen televízia a počítače,

ale často aj dospelí ľudia sa nesprávajú podľa sociálnych noriem, pretože v dnešnej dobe sa normy správania menia a viac k horšiemu ako k lepšiemu. Preto je na nás učiteľoch a rodičoch sa naozaj snažiť svoje deti vychovávať k lepším sociálnym normám

Učiteľ, musí byť hlavne spravodliví, prejavíť lásku deťom a dať im najavo, že je rad, že má také šikovné deti vo svojej triede. Zaujímať sa o ne, povzbudzovať deti, ktoré príliš nevynikajú a hlavne ich správne motivovať. Správna motivácia vie s dieťaťom urobiť zázraky.

Láska, priateľstvo, porozumenie, dobrá výchova a hlavne dobrý vzor rodičov je to najviac, čo rodič svojmu dieťaťu môže dať a čo jeho potrebuje.

ZOZNAM POUŽITEJ SLOVENSKEJ A ČESKEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

- ANTIER, E., *Agresivita dětí*. Praha: Portál, s.r.o., 2004, ISBN 80-7178-808-2
- BENÍŠKOVÁ, T., *Když dítě lže*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, ISBN 978-80-247-2309-9
- ESSA, E., *Jak pomoci dítěti*. Brno: Computer Press, a.s., 2011, ISBN 978-80-251-2928-9
- FISCHER, S., ŠKODA, J., SVOBODA, Z., ZICHLER, L., *Speciální pedagogika*, Praha: Triton, 2014, ISBN 978-80-7387-792-7
- GAJDOŠOVÁ, E., *Spoločne proti násiliu za bránami škôl*, Bratislava: Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva UKF v Nitre, 2005, ISBN 80-8050-879-8
- GREGUSSOVÁ, M., DROBNÝ, M., *Deti v sieti*, Slovensko: eSlovensko, 2013, ISBN 978-80-970676-6-3
- JUCOVIČOVÁ D., ŽÁČKOVÁ H.,: *Neklidné a nesoustředené dítě ve škole a v rodine*. Praha: vydala Grada Publishing, a.s., 2010, ISBN 978-80-247-2697-7
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2006, ISBN 80-247-1284-9
- MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2009 ISBN 978-80-247-2310-5
- MICHALKOVÁ, Z., *Předškolák s problémovým chováním*, Praha: Portál, s.r.o., 2012, ISBN 978-80-262-0182-3
- MKN-10, *Duševní poruchy a poruchy chování*, Praha: Psychiatrické centrum Praha, 2006, ISBN 80-85121-11-5
- NAVRÁTIL, S., MATTIOLI, J., *Problémové chování dětí a mládeže*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, ISBN 978-80-247-3672-3
- ONDREJKOVIČ, P., ed. BREZÁK, J., LUNELCOVÁ, G., VLČKOVÁ, M., *Sociálna patológia*, Bratislava: VEDA Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 2000, ISBN 80-224-0616-3
- ONDREJKOVIČ, P., *Sociálna patológia*, VEDA Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 2009, ISBN 978-80-224-1074-8

- PONĚŠICKÝ, J., *Agrese, násilí a psychologie moci*, Praha: TRITON, 2010, ISBN 978-80-7387-378-3
- PTÁČEK, R., *Poruchy chování v dětském věku*, Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, ISBN 80-86991-81-4
- SVOBODA, J., *Agrese a agresivita v předškolním a mladším školním věku*, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0603-3
- SWIERKOSZOVÁ J., *Specifické poruchy učení*. Ostrava: vydal REPRONIS Ostrava, ISBN 80-7368-042-4
- TISOVIČOVÁ, A., *Poruchy správania a ich klasifikácia*, Ružomberok: Pedagogická fakulta, 2007, ISBN 978-80-8084-161-4
- TRAIN, A., *Nejčastejší poruchy chování dětí*. Praha: Portál, s.r.o., 2001, ISBN 80-7178-503-2
- TUREČEK, K., *Psychopatologické a sociálno-patologické prejavy detí a mládeže*, Bratislava: IRIS, 2003, ISBN 80-88778-99-9
- VAGNEROVÁ, M., *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*, Praha: Karolinum, 2005, ISBN 80-246-1074-4
- VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, Praha: Portál, s.r.o., 1999, ISBN 80-87178-678-0
- VAŠEK, Š., *Špeciálna pedagogika terminologický a výkladový slovník*, Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1995, ISBN 80-08-00864-4

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1. Ktorý ročník navštevuješ?	46
Graf 2: Si dievča alebo chlapec?	47
Graf 3: Sú v tvojej triede deti, ktoré často neposlúchajú pani učiteľku?.....	47
Graf 4: Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí ubližujú tebe alebo твоjím spolužiakom?	48
Graf 5: Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí sú zúrivi, ak sa im niečo nepodarí alebo im pani učiteľka niečo zakáže?	49
Graf 6: Sú v tvojej triede deti, ktoré sa posmievajú spolužiakom?	49
Graf 7: Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí vykrikujú cez vyučovanie a vyrušujú celú triedu?	50
Graf 8: Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí používajú nevhodné slová?.....	51
Graf 9: Videl/a si spolužiaka zobrať si niečo čo nie je jeho?	51
Graf 10: Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí ničia ostatným veci alebo veci v triede ako sú obrázky, písacie potreby, skrinky, lavice?	52
Graf 11: Koľko rokov učíte na prvom stupni základnej školy?	53
Graf 12: Prejavuje sa vo Vašej triede rizikové správanie detí?	54
Graf 13: U koho sa častejšie prejavuje rizikové správanie?	55
Graf 14: Aké rizikové správanie sa prejavuje u dievčat?	56
Graf 15: Aké rizikové správanie sa prejavuje u chlapcov?	57
Graf 16: Stačí deti iba upozorniť na ich nevhodné správanie?	58
Graf 17: Máte pocit, že preceňujete prejavy rizikového správania u detí	59
Graf 18: Rizikové správanie u detí je častejšie problémom krátkodobého alebo dlhodobého charakteru?	60
Graf 19: Ako najčastejšie riešite rizikové správanie dieťaťa s krátkodobým charakterom?	61
Graf 20: Ako najčastejšie riešite rizikové správanie dieťaťa s dlhodobým charakterom?	62
Graf 21: Ak rizikové správanie u detí je dlhodobého charakteru navrhnete rodičom špeciálno-pedagogické a psychologické vyšetrenie?	63

Graf 22: Súhlasia rodičia dieťaťa so špeciálno-pedagogickým vyšetrením?	64
Graf 23: Po vyšetrení špeciálno-pedagogickou a psychologickou poradňou sa potvrdia u dieťaťa poruchy správania	65
Graf 24: Sú vo Vašej triede deti s hyperkinetickými poruchami správania?	66
Graf 25: Je pre Vás dieťa s hyperkinetickými poruchami správania náročnejšie na prácu ako ostatné deti?.....	67
Graf 26: Ktoré rizikové správanie najčastejšie pozorujú deti na prvom stupni?...	68

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A – Dotazník

Príloha B – Dotazník

Milá žiačka, milý žiak,

Volám sa Monika Papalová a som študentkou špeciálnej pedagogiky a učiteľstva a chcela by som ťa požiadať, aby si mi odpovedal/a na niekoľko otázok, ktoré mi pomôžu. Ak si budeš chcieť odpovedať áno zakrúžkuješ červené slovo, ak si myslíš nie zakrúžkuješ modré slovo.

1. Ktorý ročník navštevuješ?

- a) 1. b) 2. c) 3. d) 4.

2. Si dievča alebo chlapec?

- a) Dievča b) Chlapec

3. Sú v tvojej triede deti, ktoré často neposlúchajú pani učiteľku?

- a) Áno b) Nie

4. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí ubližujú tebe alebo твоjím spolužiakom?

- a) Áno b) Nie

5. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí sú zúrivi, ak sa im niečo nepodarí alebo im pani učiteľka niečo zakáže?

- a) Áno b) Nie

6. Sú v tvojej triede deti, ktoré sa posmievajú spolužiakom?

- a) Áno b) Nie

7. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí vykrikujú cez vyučovanie a vyrušujú celú triedu?

a) Áno

b) Nie

8. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí používajú nevhodné slová?

a) Áno

b) Nie

9. Videl/a si, spolužiaka zobrať si niečo čo nie je jeho?

a) Áno

b) Nie

10. Sú v tvojej triede spolužiaci, ktorí ničia ostatným veci alebo veci v triede napr. obrázky, písacie potreby, skrinky, lavice?

a) Áno

b) Nie

Ďakujem za vyplnenie dotazníka a prajem pekný deň.

Milá kolegyňa, milí kolega,

volám sa Monika Papalová, som študentkou magisterského štúdia špeciálnej pedagogiky a učiteľstva prvého stupňa Univerzity Jana Amose Komenského v Prahe. V súčasnej dobe spracúvam svoju diplomovú prácu Rizikové správanie u žiakov na 1. stupni základných a špeciálnych škôl a chcela by som Vás poprosiť o vyplnenie dotazníka, ktorý bude prínosom pre učiteľov 1. stupňa základných a špeciálnych škôl. Vaše skúsenosti sú pre mňa veľmi dôležité a preto Vás prosím o úprimné odpovede. Informácie, ktoré mi poskytnete budú použité a spracované hromadne a nebudú použité na iné účely. Dotazník je anonymný.

1. Koľko rokov učíte na prvom stupni základnej školy?

- a. 0 – 10 rokov
- b. 9 – 20 rokov
- c. 21 – 30 rokov
- d. 31 a viac rokov

2. Prejavuje sa vo Vašej triede rizikové správanie detí?

- a. Áno
- b. Nie

3. U koho sa častejšie prejavuje rizikové správanie?

- a. Chlapci
- b. Dievčatá
- c. Chlapci a dievčatá

4. Aké rizikové správanie sa prejavuje u dievčat? (môžete zakrúžkovať viac odpovedí)

- a. Klamstvo
- b. Neposlušnosť
- c. Záchvaty hnevu
- d. Vzдорovitost'
- e. Posmievanie sa
- f. Fyzické ubližovanie
- g. Agresívne správanie
- h. Narušovanie skupinových aktivít
- i. Používanie nevhodných slov
- j. Ničenie práce ostatných
- k. ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou)

5. Aké rizikové správanie sa prejavuje u chlapcov? (môžete zakrúžkovať viac odpovedí)

- a. Klamstvo
- b. Neposlušnosť
- c. Záchvaty hnevu
- d. Vzдорovitosť
- e. Posmievanie sa
- f. Fyzické ubližovanie
- g. Agresívne správanie
- h. Narušovanie skupinových aktivít
- i. Používanie nevhodných slov
- j. Ničenie práce ostatných
- k. ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou)

6. Stačí deti iba upozorniť na ich nevhodné správanie?

- a. Áno, deti stačí iba upozorniť
- b. Nie, deti nestačí iba upozorniť

7. Máte pocit, že často preceňujete prejavy rizikového správania u detí?

- a. Áno
- b. Nie
- c. Občas

8. Rizikové správanie u detí je častejšie problémom krátkodobého alebo dlhodobého charakteru?

- a. Krátkodobého charakteru
- b. Dlhodobého charakteru

9. Ako najčastejšie riešite rizikové správanie dieťaťa s krátkodobým charakterom?

(Môžete zakrúžkovať viacej odpovedí)

- a. Upozornením
- b. Dám dieťaťom zlé body a následne poznámku
- c. Osobne sa porozprávam s problémovým žiakom
- d. Na triednických hodinách riešime s celou triedou problémového žiaka
- e. Poznámkou
- f. Riešim to s rodičmi
- g. Riešim to s riaditeľom školy

10. Ako najčastejšie riešite rizikové správanie dieťaťa s dlhodobým charakterom?

(Môžete zakrúžkovať viacej odpovedí)

- a. Upozornením
- b. Dám deťom zlé body
- c. Osobne sa porozprávam s problémovým žiakom
- d. Na triednických hodinách riešime s celou triedou problémového žiaka
- e. Poznámkou
- f. Riešim to s rodičmi
- g. Riešim to s riaditeľom školy
- h. Navrhnem dieťa na špeciálno – pedagogické vyšetrenie

11. Ak rizikové správanie u detí je dlhodobého charakteru navrhnete rodičom špeciálno – pedagogické a psychologické vyšetrenie?

- a. Áno
- b. Nie
- c. Občas

V prípade, že nenavrhnete špeciálno-pedagogické a psychologické vyšetrenia na 12. a 13. Otázku neodpovedajte.

12. Súhlasia rodičia dieťaťa so špeciálno – pedagogickým a psychologickým vyšetrením?

- a. Áno
- b. Nie
- c. Často ich musíme presviedčať a je to dlhodobé riešenie

13. Po vyšetrení špeciálno – pedagogickou a psychologickou poradňou sa potvrdia u dieťa poruchy správania?

- a. ADHD syndróm (ADHD = typ s prevahou hyperaktivity a impulzivity)
- b. ADD syndróm (ADD = typ s prevahou nepozornosti)

14. Sú vo Vašej triede deti s hyperkinetickými poruchami správania?

- a. Áno
- b. Nie

15. Je pre Vás dieťa s hyperkinetickými poruchami správania náročnejšie na prácu v triede ako ostatné deti?

- a. Áno
- b. Skôr nie
- c. Nie

Ďakujem za pomoc a spoluprácu a prajem Vám príjemný zvyšok celého týždňa.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Monika Papalová

Odbor: Špeciálna pedagogika – učiteľstvo

Forma štúdia: Kombinovaná

Názov práce: Rizikové správanie u žiakov 1. stupňa základných a špeciálnych škôl

Rok: 2015

Počet strán textu bez príloh: 64

Celkový počet strán príloh: 5

Počet slovenských a českých použitých zdrojov: 24

Počet internetových zdrojov: 0

Počet ostatných zdrojov: 0

Vedúci práce: PhDr. Zuzana Hadj Moussová